

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

ALFÖLDI LAPOK.

VEGYES TARTALMU FÜZETEK.

SZERKESZTI S KIADJA: TELEGDILÁSZLÓ.

IV. füzet.

10 füzet előfizetési ára: helyben 2 frt 40 kr, postán küldve 2 frt 60 kr.

Miként csinálják az államokat!

III Napoleon, a nagybátyja büvös emlékezetéhez fűződött francia gloire-ra épített cselszövények által Franciaország mindenható urává emelkedvén, vakmerő hiúságának az volt vágyódása: hogy Európa sorsa felett ő is az I. Napoleon által érvényesíteni tudott „mindenhatóságot“ bitorolhassa; a mit főleg azon eszélyes fogással vélt okszerűen jó előre biztosítani: hogy az I. Napolen fenhéjázó daczoságát kikerülvén, — Nagybritanniát mindenféle szolgálatkészséggel s áldozatokkal szövetséges társává igyekezett lekötölezn.

III. Napoleonnak titkos törekvései arra valának irányozva: hogy Európa mindegyik nagy hatalmasságát saját céljaihoz képest eszközül szerepeltesse s felhasználhassa; vagy a ki számára magát eszközül nem akarja odaadni: azt minél inkább meggyengitse vagy épen lealázza.

III. Napoleon legelsőbb is Európa addigi dictatorának, az orosz czárnak világhatalmi nimbusát törekedett elhomályosítani s tekintélyét megtörni; és ezt a krími hadjárattal és 1856-ki párisi szerződéssel ki is vivta. Azután Ausztriát igyekezett olasz- és németországi befolyásától elejteni; és azt egyuttal Poroszországgal is összeveszteni.

És a bécsi urak, — a kik az olasz és német hegemonia hagyományos politikai műveleteiről nem tudtak lemondani s nem tudtak azokkal szakítani, — tulzó önhitteggel és a Poroszország katonai képességére vonatkozólag teljes tájékozatlansággal, — minden szövetséges nélkül mertek ki kötni Poroszországgal; holott e megett Olaszország, Románia, az Ausztriára duzzogó orosz sógorság, sőt vereség esetére a francziától is kilátásba helyezett szövetkezés vala csoportosulva.

A bécsi urak még azzal is hitegették magukat: hogy ők Poroszországtól Sziléziát elveszik.

Az európai súlyegyen biztonságára nézve azon időben már teljesen ártalmatlan Ausztriát III. Napoleon orosz, olasz és porosz szereplései által fokonyként a legváltóságosb viszonyok s mindent koczkáztató helyzetekbe sodorta bele s meritette el.

III. Napoleon kalandos perfid politikáját a poroszok eszélyessége a végett
A. L. IV. FÜZET. 1877.

aknázza ki: hogy Poroszország az egységes Németország s az összes német faj kizárólagos urává s érdek-képviselőjévé és Európa első katonai hatalmasságává emelkedett fel.

Lamarmora tábornok, — a ki azon időben olasz külügyminiszter volt, a mult évben olyan leleplezéseket hozott sajtó útján a világ elé, melyek III. Napoleon s az akkori olasz államférfiak műveleteit ismertették meg.

Erre a mult héten Nigra lovag, a ki Napoleon mellett, mint szárdinai követ hatalmasan működött, — nagyon tanuságos okmányt tett közzé a „Courrier d'Italie“ czimű lapban. E közleményt Nigra a következő levél mellett küldötte át azon lap szerkesztőségéhez:

„Szerkesztő ur! Lamarmora tábornok ő exciája e napokban megjelent művében, melynek czime: „I segreti di Stato nel governo costituzionale“, megemlékezik egy olasz diplomata jelentéséről, melyet az 1866-iki eseményekről az államfőhöz Florenczbe intézett, s mely a tisztelt tábornok nézete szerint nem bir joggal arra, hogy a külügyi hivatal levéltárába elhelyeztessék.

Azon szigor, melylyel Lamarmora tábornok e jelentésről, nyilatkozik, azon feltévére jogosít, hogy ő e jelentésnek csak egyes részeit ismeri. Megküldöm ez okból önnek a szóban levő okmányt, és szivesen venném, ha azt ön egész terjedelmében közölné. Az ezen jelentésben foglalt tények ez idő szerint nem kelhetnek visszatetszést.“

Az idézett lap e levél kapcsában közli az érdekes okmányt, mely Carignan herceghez intézve Párisban 1866. júniusban kelt; — melyben Nigra részletesen elbeszéli azon eseményeket, melyek a porosz-osztrák-olasz háborút megelőzték. Ez okmány tartalmát a következőkben ismertetjük:

A jelentés bevezetésében Nigra lovag azon törekvéseket rajzolja, melyek a francia udvarnál az olasz nemzet függetlenségének kivívására történtek. 1866. február 24-kén érkezett Párisba a bukaresti forradalom hire, melynek Cuza fejedelem áldozatul esett. Ez Nigra lovag előtt alkalmas pillanatnak látszott arra, hogy Velence kérdésére a francia császár segítségével megoldassék.

Már 1863-ban tervben volt, hogy Ausztria Velencezéért a fejedelemségekkel kárpótoltassék. Nigra lovag felhasználta a bukaresti forradalmat, s felhívta Lamarmora tábornokot, hogy a csere iránt bizalmas uton kérdést intézzen a bécsi cabinethez. Lamarmora tábornok feleletében arra buzdítá Nigrát, hogy a csere érdekében tegyen meg minden lehető a francia császárnál, s hozzá tevé, hogy „Berlinben nagyon háborus kedvet mutatnak.“

Nigra lovag ennek következtében kihallgatást kért a francia császárnál, ki azt mondá neki, hogy Ausztria bajosan fog a cserébe beleegyezni: „Hogy azonban Ausztria erre rákényszeríttessék, — tevé hozzá a császár — önöknek el kell fogadniok Poroszország ajánlatait s Poroszországgal véd- és dacszövetséget kell kötniök. Én magamra vállalom, hogy bizalmasan értesítem az osztrák kormányt az ön által táplált tervekről.“

Igy történt, hogy Lamarmora tábornok elküldte Govone tábornokot Berlinbe, hogy Barral gróffal megbeszélje a titkos szerződés feltételeit.

Napoleon e közben Londonban és Bécsben közölte az óhajtott cserét. Londonban nem szivesen fogadták azt. Bécsben meghallgatták ugyan, de nagy bizalmatlanságot mutattak az iránt. Oroszország értesülvén a tervről, kijelenté, hogy azt minden erejéből ellenezni fogja.

Napoleont e körülmény nem riasztotta vissza, hanem kétszeres erővel igyekezett Poroszországot az olaszok által háborúra tüzelni.

Poroszország azonban ekkor még nem akart valódi kétoldalú szövetségről tudni. Bismarck ezt akkorra akarta halasztani, midőn Németország újjá szervezésének kérdése lesz napirenden egy német parlament egybehívása által. Egyelőre tehát csupán barátsági szövetséget ajánlott, melyet esetleg át lehetett volna véd- és dacszövetséggé változtatni.

Nigra lovag és Lamarmora nem igen voltak hajlandók ily értelemben eljárni; mert a Bismarck által ajánlott terv folytán Olaszország jövője Poroszország sorsához csatoltatván, Poroszországnak kénye kedvétől függött volna Ausztriával kiegyezkedni. Ez pedig az olaszok compromittálásával járhatott.

Nigra megkérdezte ez iránt a francia császár véleményét, ki határozottan a porosz szövetség mellett nyilatkozott; s kívánatosnak nyilvánítá, hogy ez által is legyen Bismarck kezében eszköz, melylyel Vilmos királyt háborúra serkentesse.

Igy jött létre a Barral és Govone által megállapított titkos szerződés szövege, mely három óra köttetett. E szerződés azonban már nem volt tisztán barátsági szerződés; hanem venatkozást tartalmazott az esetleg megindítandó háborúra is.

A francia császár Napoleon herczeggel tartott értekezlete alkalmával nyíltan kijelentette, hogy a velencei kérdést szíven hordja és semmi körülmény között nem fogná megengedni, hogy az iránt Ausztria és Poroszország maguk között, Olaszország hátrányára megállapodásra jussanak; de határozottan kijelentette azt is, hogy ha az olaszok fogják megkezdeni az ellenségeskedést, Franciaország segélyére nem számíthatnak.

Napoleon hg. és Nigra lovag több ízben ajánlották a császárnak, hogy létesítsen egy francia-olasz-porosz szövetséget; de a császárt a kilátásba helyezett területi nagyobbodás sem bírta arra, hogy országának közvéleménye ellenére kezdjen háborút.

Nigra márczius 31-kén Lamarmorához intézett levelében a helyzetet a következő pontokban foglalta össze:

1. A császár kívánja, hogy a háboru kitörjön.
2. Nem akarja magát lekötönni sem Ausztriával, sem Porosz-, sem Olaszországgal szemben.
3. Tanácsolja, hogy Olaszország kösse meg Poroszországgal a szövetséget. Ez egy jó barát tanácsa, mely azonban nem vonja maga után Franciaország tényleges beavatkozását.
4. A császár czélja határigazítás a Rajnánál, melyet aként akar elérni, hogy ne kelljen kardot rántani. De ezt is meg fogja tenni, ha a háboru kitört s azt szükségesnek látja.
5. Ha először Ausztria támadná meg Olaszországot, ezt a császár meg fogná akadályozni.

Ilyen volt a helyzet ápril kezdetén, midőn Poroszország a német parlament eszméjét vetette fel s kezdődött Ausztria és Poroszország között a viszály.

Ausztria hirt vett az Olasz- és Poroszország között létrejött megállapodásról s rögtön fegyverkezni kezdett s biztosította déli határait. Napoleon császár azt kívánta, hogy Olaszország bizván Franciaország támogatásában, és az európai közvéleményben, ne fegyverkezzék. Olaszország azonban nem teljesíthette a császár kívánatát s fegyverkezni kezdett, de kijelentette, hogy fegyverkezése csupán védelmi czélból történik.

Ekkor Ausztria egyszerre megváltoztatta taktikáját s minden áron el akarta választani Poroszországot Olasz- és Franciaországtól.

„Akkor, — így szól Nigra jelentése, — midőn a hadi készülődések Velencében és ő Felsege államaiban felriaszták és nyugtalanságban tartották a közvéleményt; midőn Rouher, hogy a kedélyek izgatottságát lecsillapítva, a törvényhozó testületben kijelentette, hogy Olaszország nem akarja először Ausztriát megtámadni; akkor, midőn más oldalról a porosz király Bismarck gr. által Govonenek kijelentette, hogy épen nincs szándékában magát Olaszország által Ausztria ellen háboruba kevertetni: — ő Felsege a császár május 4-én magához hivatott s közlével, hogy Ausztria kész lemondani Velenczéről, azon feltétel alatt, ha Francia- és Olaszország semlegesek maradván megengedik, hogy Ausztria kárpótolhassa magát Poroszországon Szilézia meghódítása által. E két feltétel egymást kiegészíté s csak együttesen lett volna elfogadható. Ausztria Franciaországnak engedte volna át Velenczét, s Franciaország azt ismét nekünk adta volna. A császár kijelenté, hogy ezen ajánlat teljes formaszerepességgel történt, megkérdezett engem, vajjon ő Felsege a király van-e azon helyzetben, hogy felszabadíthatja magát a Poroszországgal kötött szerződés alól.“

Nigra jelentésének további részében elmondja, hogy tanácskozások folytak közte, Lamarmora és Govone között ezen utóbbi kérdést illetőleg. E közben történt, hogy Bismarcknak Vilmos király megígérte, hogy azon esetben, ha Ausztria megtámadja Olaszországot, Poroszország is háborút indít Ausztria ellen. Ezzel esett minden ürügy, melylyel a már megkötött szerződést fel lehetett volna bontani. E szerződés július 8-kán járt le.

A francia császár ily körülmények között nem fogadta el Ausztria ajánlatát, hanem hozzájárult a londoni cabinet által indítványozott congressushoz.

„A congressus összehívására Franciaország — így folytatja jelentését Nigra — május 24-dikén megtette a szükséges lépéseket. Tudjuk, hogy Olaszország és Poroszország elfogadták a meghívást. A császár nekem több ízben mondá, hogy reményli: miszerint Ausztria részéről is igenlő választ fog nyerni.“

„Tudvalevő dolog, hogy az osztrák miniszterek nagy része a congressus mellett volt. Gramont hg., ki e napokban Párisban volt s kit láttam a Tuillériákban, azt erősíté nekem, hogy Ausztria tisztességes utat keres, melyen megszabadulhat Velenczétől és elfogja a meghívást fogadni. E remények meghiusultak. Ferencz József császár azt követelte, mint hozzájárulásának sine qua non-ját, hogy a congressuson résztvevő hatalmak között területi módosításokról szó se lelessen. Nem lehetett világosabban a congressus illetékességi köréből kizárni a velencei kérdést. A semleges hatalmak cabinetei erre egyhangulag kijelentették, hogy a congressusnak ily körülmények között gyakorlati haszna nem lehet. Ausztriának magatartása Németországban e tekintetben nem is hagyhatott fenn semmi kételyt. Felvetette a hercegségek kérdését s Holstein rendeit egybehívta, jól tudván, hogy Poroszország mindezt a bécsi és gasteini szerződések megszegésének tekinti. A háboru tehát elkerülhetlenné vált ugy Olaszországban, mint Németországban.“

„Csak még azon viszonyt kell vázolnom, mely ily körülmények között, a válság e legutolsó fázisában Franciaország, Ausztria, Porosz- és Olaszország között fennállott.“

„Egy utolsó kísérlet történt arra nézve, hogy a császárt rábirjuk az Ausztria elleni szövetségre. Ezen esetben ez hármass szövetség lett volna. A kísérlet tőlem és Napoleon hgtől származott.“

„Bismarck, saját személyét illetőleg, nem mutatkozott idegennek azon eszme

íránt, hogy Franciaország megkapja a Rajna és Mosel közti területet kivéve Coblenzet, feltevve hogy ezen áron megszerzi Franciaország katonai közreműködését; de azt állította, hogy a porosz király mindaddig nem akar hallani Franciaországnak adandó területi engedményekről, míg reménye lehet arra, hogy Franciaország segélye nélkül az Ausztria ellen indítandó háborútól sikert remélhet. A császár a maga részéről előnyösebbnek tartotta Franciaország részére a várakozó helyzetet, s minden körülmény között tudni akarta az első csaták eredményét. E tekintetben idéznem kell azt, a mit e tárgyra nézve Lamarmora tábornoknak május 24-dikén kelt levelében irtam.

„Poroszország, úgy látszik, el van határozva, hogy csak azon esetben fogja kérni Franciaország tényleges segítségét, ha a háboru kezdetén az előny nem az ő részén lesz. E combinatiót eként, — mely nézetem szerint a legjobb, mert a legbiztosabb, — egy kedvezőbb alkalommal kell feljuitani. Különben maga a császár sem igen hajlandó a német tartományokat annectálni, mert fél hogy ez által egy rajnai Velenczét szerez. Egyébként e vonakodás nem látszik előttem legyőzhetlennel.”

„Ausztria válasza, melyet a congressusi meghívásra adott, nem szüntette meg, mint hinni lehetett, a Franciaország és Ausztria közti bizalmas tárgyalásokat.”

„Említettem, hogy Gramont hg Párisban volt, midőn Ausztria válasza megérkezett. Mielőtt visszatért Ausztriába, hosszabb ideig tanácskozott a császárral és Drouyn de Lhuys-sel, kik megbízták őt, hogy a bécsi cabinetnek a következő ajánlatot tegye: Ausztria ígérje meg, hogy Velenczét átengedi azon esetre, ha Poroszország felett győzedelmeskedik. A császár a maga részéről ez esetben megígéri, hogy semleges fog maradni. A mi Olaszországot illeti, az háboruszkodhatik, mert a császár csak a saját maga érdekében fogna sikra szállni.”

„Ausztria formaszerűleg sem el nem fogadta, sem vissza nem utasította ezen ajánlatot. Legalább így látszott előttem, mert nem tartottam helyén levőnek, hogy ezen ügyben hivatalosan kérjek felvilágosítást. De azon néhány szó után ítélve, melyeket a császár nekem júniús 15-én tartott tanácskozásunk alkalmával mondott, azt kelle következtetnem hogy Ausztria reményli meghódítani Sziléziát, s így báboru utján hiszi elérhetni Velenczéért azon cserét, melyet Franciaországnak a congressus előtt ajánlott.”

„Az én nézetem szerint nem jó politika az a császár részéről, hogy növeli Ausztria hatalmát Poroszország hátrányára. Még ha ily módon mi megkapjuk is Velenczét, az nagy veszélyt fog képezni Olaszországra nézve, hogy háta megett áll a hódítás és a Németországban nyert befolyás által megerősödött Ausztria; melyet Poroszország, mint azelőtt, nem fog képes lenni ellensúlyozni. Nekünk tehát nemcsak teljesen ignorálnunk kell a legújabb francia-osztrák propositiókat, és meg kell inditanunk a hadjáratot, mint ha azok nem is léteznének; de kívánnunk kell teljes szívből Poroszország győzelmét, sőt ebben őt segitenünk kell. De lehetetlen egyuttal fel nem ismerni, hogy a császár, ha nem is határozta el magát eddigelé a háborura, mindemellett megtett a mi érdekünkben mindent, a mit háboru nélkül megtehetett. . . Szóval a hadjáratot nem lehetne jobb és kedvezőbb körülmények között megkezdeni és ha a szerencse kedvez a porosz és olasz fegyvereknek. . . győzelmünk annál nagyobb lesz, hogy azt a francia fegyverek segélye nélkül vivjuk ki.”

Nigra a jelentés végén felemliti azon veszélyeket is, melyekkel az olasz-osztrák háboru járhat. Megtörténhetik, ugymond, hogy Benedek megveri a poroszokat s az északi hadseregből 100,000 ember csatlakozik a délihez, mely esetben

az olaszok elvesztik a pápa államait, Franciaországot pedig nem lehet arra bírni, hogy ezen államokat a pápától visszahódítsa. Ezzel szemben a leggyorsabb eljárást ajánlja, s azon reményét fejezi ki, hogy az olasz fegyverek győzelmet fognak aratni. Végül arra kéri a lovag a herceget, hogy e jelentés részleteit bizalmas közléseknek tekintse.

Debreczen város iparos és kereskedelmi multja, jelene s jövője.

III. Debreczen város érdemes előjárói.

Magyarországon és Erdélyben a legtöbb város előjárói és tetséts lakosai leginkább német ajkú és német származású emberek voltak.

Debreczen város előjárói s kiválóbb lakosai ellenben eleitől fogva tősgyökeres magyar emberek voltak; és magasztalásra, sőt bámulatra méltó diplomatiái ügyességgel, körülnézéssel, éber eszélyességgel, előrelátó tapintatossággal és az utókorra nézve kiválóan áldásos önzéstelenséggel vezérelték a „debreczeni republica“ egyetemének világi és egyházi, anyagi és szellemi ügyeit, érdekeit s feladatait.

Ismertek már 1405-ből Debreczen város azon előjáróinak nevei, a kik Zsigmond királytól kinyerték azt: hogy Debreczen város lakosai a Buda városéhoz hasonló jogosítványok élvezhetésében részesüljenek.

És azon időtől fogva megvannak a sok rendbeli diplomák, melyek tanusításai szerint, minden lehető alkalommal mozgolódtak és serénykedtek Debreczen város előjárói: hogy e város és lakosainak jogait és kiváltságait minden oldalról biztosítsák; és ne csak megvédjék s fentartsák, de azokat szakadatlanul többsíték s kijebb terjeszszék.

Régi időben Debreczen város a választások könnyebben lehető eszközlése végett felső és alsó járásra oszlott; s ezek polgárai vizkeresztkor elkülönözve választották meg évenként a „hites öregeket“, melyek száma járásonként 33, együtt 66 volt; ezek választották aztán magok közül a fő és másod bírót és a 12 esküdt bírakat, és pedig régibb időben szent-György napkor, később az év elején. — A hites öregek=senatorok, évenként nem választatták ujra, hanem ha számuk nem volt teljes, csak a hiányzó szám egészítettet ki.

1661-ben a miatt, hogy mindinkább szaporodott, a városi előjáróság vesződése s különféle dolga: a „hites öregek“ száma 80-ra szaporított; és az határozottatott, hogy ha valaki valamely megválasztatást nem akar elfogadni, — azt 75 frttal megválthatja. Azonban ha nagy volt a baj: a választást köteles volt mindenki elvállalni, mert különben polgárságát egy vagy több évre elveszítette.

A kis tanácsot a főbíró a 12 esküdt bíróval, a nagy tanácsot pedig a 80 senator képezte; hanem 1695-től kezdve az esküdt bírák, „senator“, a 80 „hites öreg“ pedig „electa communitas“ hitesei elnevezést kaptak; s ekkor a „másod bíró“ állomás megszűnt, és ettől kezdve „tribunus plebis=fürmender“ választatott. — A kezelő hivatalnokok: pénztárnokok, boltbérzedők, bor- és serbírák, magtárnokok, vásárbírák, városgazdák stb. mindig csak egy évre választattak. A főbíró és esküdt bírák évi fizetése 40 frtból és a bírsági és idézési pénzek aránylagos részéből állott; s úti költségül Budára 3 frt, Szolnokra 1 frt 50 kr, Egerbe 1 frt stb. átalány járt számukra.

A „kis tanács“ által ellátott mindenféle közigazgatási s bíraskodási ügyek a „nagy tanácshoz“ voltak feljebbezhetők; innen pedig, főleg a jogeseteket a „királyi curiához“ feljebbezték.

Azonban nemcsak a „kis és nagy tanács“ hanem az utczai előjárók is fontos szerepet vittek városunkban, főleg az utczai rendőrség kezelésénél. Már az 1500-as években voltak „utcza kapitányok, tizedesek és tizházigazdák.“ A dohányzás nyílt helyen, az utczán stb. 1665-ik év ápril 2-ka óta egész az 1848-ki szabadságig szakadatlanul tilos volt Debreczenben.

A bünperekben az ítéletmondást és ennek végrehajtását a „tiszteletes“ kis és nagytanács nagyon is nagy szabadsággal gyakorolta; s különösen a rablógyilkosságot, gyújtogatást, paráznaságot, káromkodást kegyetlenül büntették.

Debreczen város jegyzőkönyvei 1547-ik évi Szent-György naptól fogva kevés hijával megvannak; néhány kötet ugyan közülök hiányzik; azokat bizonyosan azon időben szaggatták el, mely az 1570—80-ik évekről szóló együvé kötött jegyzőkönyv hátuljára eként van feljegyezve: „1705. 22. októbris, a német armada itt átmenvén, a város elfutott, a mikor valaki e protokolonat a többiekkel elszaggatta.“

Minden egyes évről szóló jegyzőkönyv azon „oratióval“ veszi kezdetét, a melyet az azon évi tisztujtás alkalmával elmondottak; azután következnek a megválasztott népszónok, (ez választatott meg legelsőbb) a főbiró, a 66 senator, utóbb electa communítas tagjai, a 12 esküdt bíró (később ezek nevezettek senatoroknak) és város kezelő tisztviselőinek névsora.

Azon korszakban Debreczen város lakosai a mezei gazdaság mellett, nagy mérvben folytatták a mesterségeknek, iparüzésnek s kereskedésnek mindenféle ágát.

A lakosság legtekintélyesb tagjai mesteremberek és kereskedők voltak. Nevezetesen: Kerekes Mihály és Balyik András főbirók az asztalos czéhnek, Biczó István, Vigkedvü Mihály és a többi főbirák le egész az e század elején élt Simonffy Sámuel főbiróig, többnyire rendszeren a „szabadalmazott kalmár társulat“ tagjai voltak.

A mesteremberek folytonos küzdelemben állottak: a vidéki s ide vásárra bejáró mesteremberekkel, az itteni czéhekbe be nem állott kontárokkal, a más helyről ide olyanféle portékákat szállító kalmárokkal, a milyen kézműveket itt is csináltak s árultak a különféle „privilegizalt“ czéhek tagjai.

A debreczeni lakosoknak különösen kiváló nagy hajlamok volt mindig: az ugynevezett kapadozásra, kupeczkodásra, kalmárkodásra; s e végett beutazták az egész országot; és főleg azt iparkodtak a városi privilegium által a lakosság részére kivívni, hogy ezek jártokban, keltőkben sehol vámot és díjakat ne fizessenek.

Az 1693. előtti időben főleg a görög és török kereskedők jártak az országban vásárokról vásárokra és helységekről helységekre.

A debreczeni kalmárok, a mint ez a tanács jegyzőkönyveiben előforduló számtalan végzésből kitünik, -- a görögöket a várostól mindenáron igyekeztek távol tartani.

Eleinte nem volt szabad a görög kereskedőknek a városban meghálni; azután csak annyi engedtetett meg, hogy néhány görög család lakhatott a városban; de ha valamelyik család kihalt, e helyett nem volt szabad más görög családnak a városba lakni jönni.

Nagy büntetés terhe alatt tilalmaztatott: hogy debreczeni lakos göröggel kereskedés üzése végett ne szövetkezzék.

Azon sokféle iparos és kereskedői zaklatásokhoz járult még azon gyámkodás: hogy a munkabért, a kereskedők és mesteremberek készítményeinek s portékáinak árát a magistratus időről időre meglimitálta, s azokat a limitált árnál feljebb nem szabad volt árulni s eladni.

A város jegyzőkönyvei az itt elősoroltakra vonatkozólag számtalan rendelkezést és körülményes adatokat tartalmaznak; s a ki e jegyzőkönyvek régi modorú betűalakzatának az olvasásában beleszokik, azok tekintetéből egész 1547-ig visszamenőleg, temérdek sok adatot gyűjthet.

A városi közlevéltár legrégebb okmánya azon 1449-ben a szücs czéh részére szóló privilegium, melyet az akkori városi előjáróság Hunyady János kormányzó parancsára adott ki.

A kiegyezés több oldalról tekintve.

Az 1848-ki francia események következményeikben kiszámíthatlan megrendülést, elvi, elméleti s gyakorlati ingatagságot, hullámozást és nagymérvű szédülést idéztek elő s állandósítottak meg: Európa társadalmi, állami és nemzetközi viszonyai felett és az ezekkel való foglalkozás küzdterén.

Az állandóság, a jogosság és megbízhatóság minden irányban a legnagyobb mérvbe megrendült; sőt azt mondhatni, hogy azon sajátság mindinkább kisiklik a fenálló állapotok alapzatai s építményei alól.

„Miként csinálják az államokat“ czimű fentebbi czikk, jellemzőleg körvonalozva előtűnteti: hogy III. Napoleon nagyravágyó hetvenkedései és eszélytelenségei mivé tépték szét és zilálták össze Európában a nemzetközi állapotokat, az ezek körében vezérkedésre hivatott nagy államok létviszonyait és erőteljes fenállásuk s cselekvésük tényezőit.

Az igaz: hogy az osztrák-magyar birodalmat, legfőképen saját mérvadó köreinek és ténylegesen működő államférmainak korlátolt felfogása, szűk láthatára, elfogultsága, vagy éppen félénken s kapzsilag tétovázó bambasága rontotta meg s gyengítette el.

Bécsben már századok óta átalánvéve az a szerencsétlen felfogás uralkodik: hogy Magyarországot az osztrák iparüzlet, köz- és államgazdászati s nagyhatalmi tényezők érdeke tekintetéből minél inkább lebilincselve kell tartani s minden lehető módon ki kell zsákmányolni; holott az osztrák uraknak ellenkezőleg, éppen oda kellene törekedni, miszerint a magyar állami és közigazdászati állapotok minél consolidáltabbakká, szilárdan s tartósan életképesekké s erősekké legyenek; s mint ilyenek, fokozatosan folyvást fejlődjenek s tömörüljenek.

Hanem az osztrák urak olyanok mint a rossz házastárs: azon vannak, hogy a magyar sehogyse boldoguljon, hanem minél inkább az ő kegyüktől függjön vagy éppen ennek hulladékaiából élösködjék minél nehezebben, napról napra alig tengődve; holott az erős és tehetős szövetséges társ mindig jobb, mint a mely társ sokféle bajjal és inséggel küzködik s így elgyengítettik.

Az 1848-ik események által ismét világalomra juttatott „erősbőség joga“ nagy ellenkezésben s folytonos viaskodásban van a stabilismus megbízhatóságával s a jogállapot biztosságával, minthogy az „erősbőség joga“ szakadatlanul az oppor-

tunitás—az alkalomszerűséggel áll correlatiokban; s így aztán ennek időnként változó esélyeit kiaknázni törekszik.

A „stabilismus biztonsága“ s megbízhatósága nélkül nem létezhetik: jól szervezett s erőteljes jogi állapot, egészséges alkotmányos élet, folyvást gyarapodva fejlődő s fokozatosan izmosodó közigazgatás és szerves államiság; — és minél ingatagabbak valamely államnak közjogi és nemzetközi tényleges állapotai s viszonyai, az annál több hányattatásnak és létérdekeit kockáztató, alapjaiban megrendítő válságoknak van kitétetve.

Mindezen feltevések s állítások nagyon nagy mérvben alkalmazhatók az osztrák-magyar monarchia állapotaira s időnként meglepően forgandólag alakuló állami viszonyaira.

Az osztrák s magyar államférfiak felfogásain legtöbb esetben azon gyarlóság uralkodik: hogy a dolgokat és viszonyokat rendszeren csupán **egy oldalról** nézik és kizárólag csak magyar vagy osztrák szempontból észlelik s mérlegelik; sőt a bécsi állambölcsek közelebb egyenesen azon tapintatlan vezérelvet hangsúlyozták: hogy a most tárgyalás alatt álló kiegyezkedésnél **ők, csupán az osztrák érdekekre** lesznek tekintettel.

Ilyen vezérelvet józanul semmi „egyezkedő félnek“ sem szabad felállítani, mert az által egyenesen **kizár** minden egyezkedést.

Ugy az osztrák, mint a magyar hírlapok legnagyobb részének megvan az a népszerűséget vadászó gyarlósága: hogy a magyar hírlapok csupán a magyar felfogást, az osztrák lapok pedig kizárólag az osztrák felfogást egyoldalulag szellőztetik és commentálják; s az osztrák felfogás rendszeren főleg azon aránytalanságon lovagol, hogy **ők 70 perzentjét** viselik a közös terheknek; és a magyarok a kész bank intézet előnyeiben egy tollvonással részesülnek: mégis a magyarok a paritást—az egyenjogúságot vindicalják magoknak; és ezen állításoknak minél erősb színezetű illustralásával izgatják a lajtántúli lakosságot a magyar jogos és okszerű igények elismerése ellen.

Ezen mindkét monarchiában szakadatlanul tartó, — azt mondhatni: egymásra való uszittatás, mind a két fél érdekeinek s higgadt kibontakozásának nagy ártalmára van; mert eként mindegyik fél jogtalanul túlterheltnék s kizsákmányoltnak képzelvén magát, a két monarchia kormányát, törvényhozását s mérvadó köreit hírlapíróit stb. folyvást ránkóros vagy éppen roszakaratú meghasonlásban küzködteti s állítja egymással szemben.

Az olyan államok, — a melyek mint a házastársak, — az együttélésre s összetartásra vannak a nemzetközi s állami viszonyok által utalva, sőt elodázhatlanul kényszerítve, — legokosabban teszik, hogyha méltányosok egymás iránt.

Ausztria irányában a tekintetben mindig előzékenyebbek s engedékenyebbek voltak a magyar államférfiak, mint az örökké túlsúlyt követelő bécsi urak.

A bécsi urak ugyanis már 4—5 század óta szakadatlanul azon fáradoznak s arra erőlködnek, hogy elnyeljék, vagy legalább kizsákmányolják Magyarországot s ennek helyzetét; hogy e felett úgy politikailag s katonailag, mint pénzügyileg és közigazgatásilag privilegizált főlényt és monopolizált uralmat gyakorolhassanak; holott nem szabad volna azt soha szemök elől eltéveszteni: hogy a kiszivattyúzott, leigázott vagy éppen lealázott Magyarország soha sem lehet számukra hasznos és erőteljes szövetséges társ.

A bécsi urak az egyezkedés időnkénti stadiumainál még mindig azt tanusították, hogy ők olyan műveleteket folytatnak, mint az uzsorások. — Ők Magyarországot lehetőleg kiszivattyuzni, megkoppasztani és állandó uzsora fizetőjökké törekesznek leigázni.

Valósággal szánaudók azon magyar államférfiak, a kik olyan „handlé-szerű“ üzérkedési modorú s műveleteken mesterkedő bécsi urakkal kénytelenek alkudozni.

be
lá
vo
ró

je
kő
ny
s

re

kő
de
ho
m

Be
m
Tu
ta

he
fia
m
gy
ra

de
lo

ut
An

TÁRCZA.

Az angol és néger nő szerelme.

— Angol beszély. —

(4-i k ö z l e m é n y.)

Végre Cordelia visszatért, halványan, és reszketve a felindulástól, s Erzsébetnek kijelenté, hogy mr. de Tracy azon reményben jött ide, hogy őt itt fogja találni, s beszélhet vele, mivel e miatt hiába fordult anyjához. „A minapi levél tőle volt“ tevő hozzá, azonban anyád felbontatlanul visszaküldte neki; azért más mód-ról kellett gondoskodnia.“

Erzsébet némán figyelt szavaira; azután elbucsuzott a betegtől, s nagynénje kíséretében a szomszéd szobába lépett. Reszketett, mert azt hitte, hogy vétket követ el; ő soha semmit sem tett titokban! Azonban a következő pillanatban gyönyör tengerében uszott szive; ismét látta őt, a szeretett férfit, ki megragadá kezét, s lábaihoz borult!

„Erzsébet, drága angyalom, köszönöm, hogy eljöttél, hogy egy szerencsétlent, reménytelen nem utasítasz el magadtól. . . .“

Megállott, mert Erzsébet hirtelen elvonta kezét, s visszalépett.

Csak egy pillanatra volt képes őt a viszontlátás gyönyöre elbódítani; a legközelebbi pillanatban eszébe jutott, hogy a ki hozzá beszél, egy nőnek férje, s minden szelidebb érzést elnyomva, komolyan mondá: „Őn feledni látszik, mr. de Tracy; hogy ön idegennel beszél, s ki csak azt akarja, és azt szabad hallania, mit hoz ön fel mentségére, mert szívesen megbocsát önnek.“

— Önnek igaza van, miss Asthon — viszonzá amaz, lassan felemelkedve. — Bocsásson meg ön, hogy a hála az ön ide jövele miatt elfeledteté velem, hogy a gyermekkoromban megszokott bizalmas megszólítást többé nem szabad használnom. Tudni fogok uralkodni érzelmeimen. Csak azt fogom elmondani, ami igazolásomra tartozik.

Erzsébet és Cordelia leültek a divánra, a fiatal ember velök szemben foglalt helyet. Erzsébet nem mert reá nézni, mivel megakarta tartani higgadságát. A férfiasan szép vonások hosszú betegségnek, mély lelki fájdalomnak nyomait viselték magukon; a sötét szemek oly kérően, oly busan csüggték rajta s néha oly benső gyöngédséggel fénylettek. . . . nem tudott volna nyugodtan hallgatni szavaira; s újra érezte volna régi szerelmét iránta, egy más nőnek férje iránt!

Lesütött szemekkel, jég-hideg kezét nagynénje kezeibe téve, ült ott, mialatt de Tracy, ki hasztalanul igyekezett nyugodtnak tettetni magát, felindulástól elfátyolozott, reszkető hangon kezdé el:

— Emlékeznek önök, hogy én nemsokára az egyetemi tanévek bevégzése után utazni mentem. Először bejártam Dél-Európát, s azután áthajóztam Észak-Amerikába az Egyesült-Államokba, hol atyám kívánatára, rokonaimnál egy darabig

maradnom kellett. Ön tudja, miss Ashton, hogy atyámnak egyik öccse, mint fiatal ember költözött ki Amerikába, s New-Orleans tájékán nagy vagyont szerzett magának.

— Nagybátyám nagyon szívélyesen fogadott. Ő nejevel egy pompás ültetvényen lakott New-Orleans mellett; egyetlen leánya rövid idővel azelőtt Philadelphiába ment férjhez; nagynéném, egy valódi creolnö egész idejét divánján vagy hintaszékében töltötte, s örvendett, hogy bennem jó társalkodóra talált. Nagybátyámat én is igen megszerettem; ő előzékeny, adakozó, könnyen élő ember volt, mint az amerikai ültetvényesek legnagyobb része; azonban ezen tulajdonaival egyesíté osztályának minden előítéletét, mindenek felett a feketék irányában. Én, mint angol, ki a népjogért s népszabadságért lelkesültem, természetesen nem érthettem vele egyet ezen tárgyban, s e miatt gyakran vitatkoztunk is egymással.

Őszszel New-Orleansba mentem. Tavaszig szándékoztam ott maradni, mivel a nyár az ott uralkodó láz miatt nagyon veszélyes. Nehány héttel odaérkezésem után megünnepeltük a karácsonyt, s én örvendtem a szabadságnak, melyet ezen napok alatt a rabszolgák élveztek. Természetesen ők ezt nem épen a legjobban használják fel; a mit azonban a rabszolgáknál épen nem lehet csudálnunk.

Nagybátyám, ki általában nagyon jól bánt embereivel, megengedte ekkor inasainak, hogy barátjaikat egy bátra meghívják. Egy szép, nagy festett terem adatott rendelkezésükre, a kredencz gazdagon el volt látva gyümölcsökkel, süteményekkel, czukrokkal és mindenféle liquerrel; csak a zene, két szörnyen visító hegedű, hagyott némi kívánni valót hátra.

Én egy emelvényre léptem fel, hogy ezen, reám nézve uj színjátékot kényelmesen szemlélhessem. Alattam hullámozott a feketék tömege, minden kigondolható színű és alaku ruhákba öltözve. Rendkívül mulattatott engem, midőn láttam, mint lépdelt elő inasom fekete frakban, fehér keztyűvel, lorgnettejét szemére téve, melynek fehérsége kirivott a fekete arczból; de még jobban felvidított, midőn láttam, mint koketirozik nagynéném szobaleánya, egy urnőjétől kapott elegans báli toilletben, egyik kezében egy pompás virágbokkrétát, másikban pedig legyezőjét tartva, egy téglaveres livreebe öltözött mulattal, ki édes mosolylyal nyujtott feléje egy tál aranyárga banánt és sötétkék szőlőfürtöket.

Mindenki tánczolt, ugrált és vadon kiabált, és pedig látszatra a legjobb összhangzatban. Ekkor hirtelen közelemben heves, fenyegető szavakat hallék. Egy fiatal rabszolganő állott ott, egy alig tizenöt éves quadron leány. . . . Még most is látom, a mint gyenge karcsu alakja merészen kiegyenesedett, fejét gazdag fekete hajfürtjeivel daczosan hátravetette, s kis kezét elutasítólag nyujtá ki. . . . Arcszíne oly világos volt, hogy fehérnek lehetett volna tartani, ha gyapjas haja, s feketés körmei nem lettek volna.

Egy néger állt előtte, egy downright nigger; a leány nem akart vele tánczolni. A néger azért haragos szemrehányásokat tett neki, több társa is odagyülekezett, s már fenyegetve emelkedtek fel a fekete öklök, midőn házunknak egy szolgálója, Polyxenie, vagy mint közönségesen nevezték Poll anyók, ki a kredencznél a kávét osztogatta ki, letette agyagpipáját, s a fiatal leány segélyére jött. „A ki ehhez mer nyulni, annak Poll anyókkal gyül meg a baja!” kiáltott hatalmas karjait kinyújtva. Az első pillanatban hátráltak a ficzkók; azonban egyszerre dühös ordításban törtek ki, a négernőt egy ütés leteríté, s durva kezek nyultak a quadron leány felé. Ekkor

én odaugrottam, s védőleg álltam a szorongó leányka elé. Erre rögtön elnémultak a fenyegető hangok; s a leányka könyekbe törve ki, lábaimhoz esett.

— Regina! — rebegé Erzsébet maga elé.

— Igen, Regina ismétlé de Traczy. — Ez óra határozott az én sorsom s az övé felett. A fiatal leány nagybátyám egy másik ültetvényén rabszolga volt; a leány kérte nagybátyámat, adja őt nekem; nagybátyám beléegyezett, s ezt tréfás szavak kíséretében közölte velem. Beszéde egészen felhábortott. Én biztosítám őt, hogy ha ajándékát elfogadom, az csak azon okból történik, mivel a leányt védeni, s jövőjét biztosítani akarom. E célból őt egy new-orleansi nevelőintézetbe küldtem. Szándékom volt ott őt kiképeztetni, azután visszaadni szabadságát s kénye kedve szerint férjhez adni. Ez volt tervem; azonban mind ez dugába dült.

Nagybátyám tavasz elején Orleanst elhagyni szándékozott, hogy nejét nővéréhez vigye Philadelphiába, s inuen nagy utra iaduljon. Annál készségesebben egyeztem bele, hogy őt elkísérem, mivel tudtam, mily veszélyes a gyönyörű tavasz New-Orleansban; azonban mégis sokáig ott kellett maradnom, mert egy este, midőn a Pontalbából (Igy nevezik e város egyetlen nyilvános parkját) hazatértem, rosszul éreztem magam, s néhány óra mulva heves lázban feküdtem.

Mi történt körültem három havi betegségem alatt, nem tudtam. Midőn újra feleszméltem: egy halvány leányt láttam ágyam előtt térdelni. Regina volt. Ő megtudta Poll anyók által betegségemet, megszökött az intézetből, s hozzám sietett. Ő és az öreg Polyxenie ápoltak, — sőt mondhatom: mentettek meg; mert mrs. de Tracy rögtön elutazott; nagybátyámnak pedig követnie kellett őt, úgy hogy a quadron leány nélkül egészen el lettem volna hagyatva.

Alfréd megállott, mintha nehezére esnék a következőket elmondani. Erzsébet és Cordelia feszült kíváncsisággal hallgatták. Néhány pillanat mulva a fiatal ember folytatá elbeszélését.

— Nagyon lassan üdültem. Délnek tikkasztó levegője, megnehezítve a mocsárok kigőzölgései által, sulyosan nehezedett a vidékre; s a halottas szekér megpillantása, mely reggel körül járt, hogy az éjjel megholtakat kivigye, épen nem hozott valami jó hangulatba. Oly gyengének és bátortalannak éreztem magam, hogy meg voltam győződve, miszerint sohasem fogom többé hazámat látni; különben, miss Ashton, semmi sem lett volna képes azon lépésre birni, melyet tenni elhatároztam magamban.

Regina mellettem maradt éjjel-nappal, mint fáradhatlan ápolóm. Az öreg Polyxenie a ház körüli teendőket végzé, — s engem egészen a leányra bizott. Én kezdetben tiltakoztam ez ellen, megemlékezve terveimről; azonban testileg és lelkileg sokkal jobban el voltam gyengülve, hogy Regina erős elhatározásának ellent állhattam volna. Regina ura mellett akart maradni, mert ő urának tekintett engem; önmagát pedig rabszolgának, kivel azt tehettem, a mit akartam.

S én lassankint megszoktam jelenlétét, hozzászoktam szolgálatához, nyájaszkodásaihoz, s midőn nagybátyám néhány hét mulva visszatért, s a leányt nálam találta, nevetve jegyzé meg, hogy tervemet még is nagyon gyorsan változtattam meg.

Ezen vélemény, mely a mint némsokára észrevettem, átalános volt, magamon kívül ragadott. Én tisztos állást akartam adni a leánykának, s most irántam tanúsított ragaszkodása miatt gyanusítva volt. Ő gondos ápolás által megmenté életemet; s én hálából a világ gunyjának és megvetésének dobjam őt oda? Ennek nem volt szabad megtörténnie! A legelső alkalommal, midőn nagybátyám kicsinylőleg

nyilatkozott Regina felől, kijelentém előtte, hogy megkivánom, miszerint jövődö-beli nőmről más kifejezéssel beszéljen. Ő ezen nyilatkozatot először tréfának vette; midőn azonban látta, hogy komolyan beszélek, igyekezett ezen szerinte örült eszmét kiverni fejemből, s annak kiviteléről engem lebeszélni; s végre, midőn minden hasz-talan volt, irt atyámnak. Midőn ennek válasza hozzám megérkezett, az ő kérelmei s könyörgései, hogy ne tegyem őt és magamat szerencsétlenné; — midőn egy nekem mindig kedves nevet hozott emlékembe, már késő volt. — Regina akkor már nőm volt.

Erzsébet kezeibe rejté arcját.

— Regina nőmmé lett — ismétlé de Tracy, vagyis egy nap a törvényszék előtt megjelentem vele, s a bírónak kinyilatkoztattam, hogy őt nőül akarom venni; erről egy bizonyítványt kaptam, s a bírónak kifizettem a tartozást a bizonyítványért. Ez volt az egész esküvő.

— S ön a házasság szentségének ezen kigunyolását kötelezőnek tartja? szólta Cordelia, félig felindulva ezen vallástalan alak miatt, félig elragadtatva azon felfe-dezés által, hogy de Tracy az ő nézete szerint még nem házasodott meg.

— Bizonyára, én ezen polgári házasságot éppen oly kötelezőnek tartom, mint a minőnek azt Regina tartá, — válaszolá a fiatal ember. Nagybátyám haragjáról s ismerőseim gunyairól nem is szólok. Azt hittem, helyesen cselekedtem, s ez meg-nyugtató; különben is reméltem, hogy idővel eloszlanak az előítéletek. A kíváncsi szemek s gonosz nyelvek elől először egy tengeri fürdőbe menekültem, magammal vivén Reginát, és az öreg Polyxeniet, kit nagybátyám nekem adott; s itt e fürdő-ben töltöttük el a nyarat.

Ez azonban boldogtalan idő volt. Szegény Regina hirtelen megváltozott hely-zetébe sehogy sem tudta beletalálni magát: ő az alázatos szerény rabszolganő, ke-vély urnővé lön; a mint ez dél ezen műveletben gyermekeivel legtöbbször történni szokott; s minden cselekedetében a szélsőségig ment. Nem akarok pompavágyáról, gyermekies fennhéjázásról beszélni; azonban ő, ki mint rabszolganő megelégedett egy barátságos tekintettel, egy dicsérő szóval, most bizonyos féltékenységgel kez-dett vigyázni reám, mely elviselhetlen kinokat okozott nekem. Hogy ennek véget vessek, őszszel New-Orleans közelében, mivel Regina nem volt képes észak hide-gebb éghajlatát sokáig kiállani, egy kis jószágot vettem, s ott éltem vele, elválasz-tatva minden ismerőseimtől, elzárva a külvilággi közlekedéstől. Azonban a magány szintén nem tetszett neki s én belső tájdalommal vettem észre, hogy nőmben soha sem fogok barátnéra, élettársra találni.

(Folyt. köv.)

Kossuth Lajos házatája.

Kossuth Turinban 1873-ig az Ardennes utca egyik házában lakott a har-madik emeleten s csak a mondott év márczius havában költözött át a Porto Riva utczába egy második emeleti lakásra. Életrendjét okosan tudá beosztani s hosszú, egy két órát, sőt többet is igénybe vevő sétákat tett Turin környékén, mintegy el-lensúlyozásaul a könyvek és írás mellett ülve töltött időnek.

Azelőtt Ihász Dániel is el szokta volt kísérni e sétéiban, a meddig birta; de néhány év óta felmondta a szolgálatot, minthogy — noha jóval fiatalabb Kossuthnál — nem birt vele versenyt tartani.

E sétái közben pillantá meg Kossuth azt a nyári lakot, melyben most lakik, s

megtudván, hogy eladó, 1874-ben megvette előbbi tulajdonosától, Capuccio mérnök-től, valami 20—25,000 frankért.

E ház Baracconeban fekszik, mely Collegno községhez tartozik, valami 8 kilométernyire Turintól. Baraccone a Turintól Rivoliba vezető országút két oldalán épült 8—10 házból áll. De Turinnal két vasut is összeköti: a Franciaország felé vezető internacionális vasut, melynek Turintól első állomása Collegno, s melynek indóháza Baracconétól gyalog menve csak tiz percnyi távolságra esik, — és a Rivoliba vezető keskeny vágású vasut, melynek sinei, hasonlóan a mi közuti vaspályánkhoz, az országút mentében vannak lerakva, s kis mozdonyokkal történik rajta a közlekedés. Ezelőtt két omnibusz közvetítette a forgalmat Turin és Rivoli között; míg most az óránként közlekedő vonatok is alig képesek, kivált nyáron, az utasokat elszállítani. E vonatok közvetlenül a Kossuth kapuja előtt mennek el, s állomásuk alig van a háztól távolabb 200 lépésnél. A másik vasut a ház megett megy el. Mind a kettőn néhány percz alatt eljuthatni Turinba.

A keskeny vágású vasut jobb oldalán az első telek, vagy két hold kiterjedésű, magas kőfallal van körülkerítve, melyen belül szép kertecske terül el, közepén egy emelet villával.

Ez a Kossuth Lajos háza.

Mielőtt bele költözött volna, több változtatást és ujitást tétetett rajta. Nevezetesen a földszinti homlokzat egész hosszában üvegházat építtetett, melynek teteje terraszt képez, hová az első emeleti szobákból üveges ajtókon vezet kijárás.

A főbejárás a házba épen e virágház közepén vezet keresztül, azon az ajtón, melynek lépcsőjén Kossuth a czeglédi küldöttséget fogadta. Ez ajtón át meglehetősen tágas csarnokba jutunk, s ennek baloldalán van az ebédlő, jobb felén pedig a tekéző-szoba. Ebből egy ajtó egy kis szobába vezet, melyet Kossuth nyáron dolgozó szobának is használ, mert hűsebb, mint az emeleti. Innen nyílik Paolo, a hűséges olasz inas szobája. Az ebédlőből egy kijárás a konyhába vezet.

Az említett csarnok közepén van az alpesi gránitból faragva, az emeletre felvezető lépcső. Itt a baloldali sarokszoba a legnagyobb, s Kossuthnak dolgozó és egyuttal elfogadó szobául is szolgál. Csinnal és izléssel, de egyszerűen van butorozva. A terraszra nyíló két ablak között áll az íróasztal, ennek háta megett a falnál a fiókos szekrény, mely Kossuth több ezer, többnyire ritka példányra menő, növénygyűjteményét nemenként és osztályonként dobozokba rakva, tartalmazza. Ezeket mind ő maga gyűjtögette, gonddal szárította, papírra ragasztotta s magyar és latin osztályozással és megnevezéssel sajátkezüleg látta el. A mi már e szekrénybe el nem fért, hasonló dobozokban egymásra rakva a szekrény mellett áll.

A szoba egyik szegletében van egy terracotta mellszobor, mely Kossuthot magát ábrázolja. A szobor nem a legsikerültebb; Kossuth azt, mint egy olasz szobrász ajándékát, emlékül tartja szobájában.

Az íróasztallal szemben van a kandalló, körötte karosszékek, míg a szoba falait gazdag könyvtárának egy része, szegleteit pedig kagyló- és őslénytani gyűjteményei foglalják el.

Ugyancsak itt vannak elhelyezve jobbadán amaz emlékek, melyeket ő, különböző országokban tisztelőitől kapott: mint London polgárává neveztetésének díszokmánya keretben; a Shakespeare házának mintájára készült könyvtartó fából, 12,000 londoni munkás ajándéka; Washington kardja, melylyel a nagy ember egy unokája ajándékozta meg; egy szép és gazdag kereszt, a Washington híres „szürke

ezredének nevét ma is viselő Amerikai ezred ajándoka; Washington egy hajfűrtével, két nagy arany gyűrű, melyet sulya miatt viselni nem lehet; egy ágyugolyó az amerikai szabadságharcz első csatájából; mintegy 600 felirat, Anglia és Amerika városaitól, köztök némlyik 20—25, sőt 30,000 aláírással, s hogy már többet ne említsünk az a diszkard, melynek rajzát e helyütt közöljük.

E kard kétszeres történeti emlék. Egykor a Bethlen Gábor erdélyi fejedelemé volt, melyet ez a török szultántól kapott. Kossuth az erdélyiektől kapta ajándékul s ez volt az oldalán, midőn mint Magyarország kormányzója letette az esküt. A kard hüvelye ezüst domborművű, markolata elefántcsont s ugy ez, mint a h üvely, korállokkal van díszítve. A kardhoz tartozik egy ehhez hasonló izlésben készült tör.

A dolgozó szobából kijárás vezet a terrasra; ahonnan szép kilátás nyílik a vidékre s a távolból kéklő hegyekre. A dolgozó szoba megett van a hálószoba, melyből egy ajtó a fürdőszobába nyílik. Az emelet közepén kijárással a terrasra egy kis zöld szalon van; innen a vendégszobába jutunk. E mellett van ifjabb Kossuth Lajos szobája, ki szombat esténként, heti teendőit végezve, mindig haza jön atyja látogatására.

A villa középső része két emeletre van építve. E második emeleten még egy tágas vendégszoba van, egy kisebb erkélylyel.

A lakás elég kényelmes, s a mi még lakályosabbá teszi, az a mindenütt jelentkező csín és rend. Az ablakokon szárnyas függönyök, a falakon olajfestmények, részint emlékebe kapott ajándékok, de nagyobbára Kossuth idős fiának Ferencznek művei, ki különösen a tájfestésben kiváló tehetséggel bír, s egy képe a turini kiállításán is szerepelt, noha a festészetet csak mint műkedvelő gyakorolja.

A kert, mely e villát környezi, egészen Kossuth műve. Maga készíté tervét, maga jelölte ki helyét minden virágnak, minden bokornak, s ő maga ápolja és gondoskodik arról, hogy barátai, kegyenczei jól érezzék magokat, s fejlődéseket ne akadályozza semmi. A kert előrsze a háztól a kapuig gyönyörű válogatott virágokkal és ritka bokrokkal van tele, mely utóbbiak száma mintegy százötven. A kert két oldalán, négy-öt ölnyire a faltól rózsaszőnyeg fut végig, mely eltakarja a köztet és a fal között tenyésző, szemre tán kevésbbé díszes, de hasznos veteményeket. A kert közepén van egy kis tó, vízi liliumokkal. E tavat az éjszakai Olaszországból paradicsomkertet teremtett öntöző csatornahálózat táplálja; és szombatonként, — mikor az ég csatornái elmulasztották kötelességeket, — a tó vize el kezd bugyogni és növekedni, míg kicsap medenczéből s viz borítja el az egész kertet féllábnnyira, s a kert növényzetét ellátja a tápláló nedvvel.

A villa két elülső sarka irányában van egy-egy gömbölyű farács-lugas. A jobboldali rózsákkal van befuttatva. E lugas nyáron, mikor a rózsza javában virít, oly elragadó szép, hogy, mint Kossuthnak Lajos fia mondá, „érdemes volna megtekintése végett külön vonatot rendezni.“ A másik, a balfelőlő lugas illatos csokrokban függő virágu lonicerával, convulvulussal (hajnalka) és jázminnal van befuttatva.

A házat hátulról félkörben szőlő-lugas öleli körül, ennek baloldali végén van négy paulovnia-fa, mely buján tenyész, úgy hogy Kossuth felemlité, hogy a Rákos befásítására talán nem volna elvesztegetett fáradság ilyen fával tenni kísérletet.

A szőlő-lugas megett, a fal melletti szegélynek folytatásaként, terül el a veteményes kert. A kerítés köröskörül finom fajta őszi barackcsemetékkal van behálózva, melyek itt kitünően tenyésznek, míg a magyar kajszinbarack elcsenevész s nem terem oly zamatos gyümölcsöt, mint hazájában.

A telek balszegletében van egy kisebb melléképület, két ablakkal az ország-
 utra s négygyel a kertre. Ennek az emeletén lakik Ihász ezredes, míg a földszintet
 Francesco, a kertész foglalja el. E kisebb épület mellett van egy rácsos ajtó, melyen
 át, a főkapun kívül, a Kossuth kertjébe juthatni.

A teleknek Turin felőli oldala rétre néz, míg az ellenkező oldalon egy más
 ház van s e mellett egy korcsma. Átellenében is van egy villa. Mindazonáltal a csak
 néhány házból álló telepről azt lehet mondani, hogy magányosan fekszik, s ott a hol
 a tömeges rabló-járatok nem ritkák, alig is van teljes biztonságban. Igaz, hogy van
 a háznak egy hűséges őre, a természetes fejr szőrü szelindek.

Brumnak hitták azelőtt, de Kossuth csak „Jószágnak“ nevezte, s ez a név
 aztán rajta is maradt. Ez jelt adna bizonynyal, ha a házat veszély fenyegetné. De a
 brigantok nem igen törödnének vele, ha már egyszer arra szánnák magokat, hogy e
 csendes helyen látogatást tegyenek. Hogy tehát eszökbe ne jusson erre szánni ma-
 gokat, annak Ihász, az öreg katona, ugy ejti módját, hogy ugy este felé rendszeren
 kisütögeti a revolvereit.)*

Hires emberek életregényei.

II. Händel és Jenny.

Köztudomásu dolog, hogy Händel tékozlással határos fényt üzött parókáival.
 Külön volt reggeli, déli, esteli, dolgozó, pompázó, sőt éjjeli parókája is. Ezen főéke
 még a zenekarban is nagy szerepet szokott vala játszani: ha t. i. minden jól ment,
 ilyenkor nagy fehér parókája, — melyet ilyen alkalmakkor viselt — bizonyos moz-
 gásba jött, miből ki lehetett olvasni elégyülségét. De ha nem jött mozgásba ama
 paróka, ugy mindenki bizonyos lehetett benne, hogy Händel haragszik. Azonban
 mindezen parókák közül egynek jutott a szerencse, habár csak rövid ideig, nagy
 szerepet játszani a mester életében.

A dolog következőkép történt:

Egyszer György angol király nagy ebédet adott, melyre az egyesült királyság
 minden nevezetessége, tehát a hires Händel is hivatalos volt.

A St. James palota felé vivő utjában a nagy mesterrel egy véletlen és kelle-
 metlen esemény történt, mely büszkeségét, hiuságát egészen tönkre tette, t. i.
 parókája megakadt egy fenyőlécz keresztben, melyet a cserepezők, egy ház fedeléről
 épen lebocsátottak. Az egészen gondolattá változott Händel egy dallamot ereszt-
 getve kifelé fogai közül, vagy orrán, nem vette észre a nagy veszteséget; a paróka
 elmaradt, s ő tovább haladt. Már épen a st. jamesi királyi palotába akart lépni,
 miközben egy szép fiatal leányka kabátja szárnyánál fogva visszatartóztatta.

— Bocsánat, Mylord! így szólt kellemes mosolyal az elbámult mesterhez, —
 ön elvesztette parókáját.

— Parókámat!!! kiáltott Händel kezével fejéhez kapva. Valóban... va-
 lóban!.. tevé hozzá vigasztalhatlanul, mikor a szomorú igazságról valóban
 meggyőződött. — Valóban, fejem kopasz, mint az Ádám térde. Mit tegyek már most?
 Fejem oly nagy, hogy minden bizonynyal egy közel lakó fodrásznál sem fogok rá-
 illő parókát találni, az én hajművészem pedig igen is messze lakik, hogy sem időm
 lenne oda menni.

*) E leírást a „Vasárnapi Ujság“ után közöljük.

— Mylord, ha követ engem, válaszolt a gyönyörű alak, módosan meghajtva magát, én magam is fodrásznő vagyok, nevem Brock Jenny, atyámnál lakom, ki maga is a király lovászmesterének parókacsinálója, mindjárt itt nem messze, ugy bizonyossá teszem önt, mylord, hogy nálunk talál épen olyat, milyenre szüksége van.

Händel örömeiben magán kívül követte a gyönyörű Jennyt. Megérkeztek a parókás boltba, s általános szemlét tartottak minden paróka felett, de egy sem akart illeni. Végre Jenny kisasszony felfedezett egyet, mely szerényen az alkuvó asztal alá rejtőzködött s nagysága tekintélyes volt.

— Ez — mylord — épen jó iesz, szólt a bájos lény barátságos mosolylyal. Kérem önt, üljön ide, hogy fejére tehessem.

Jenny, ki művésziesen értette mesterségét, az igénytelen parókából szép ujjacskáival rövid idő alatt pompás főéket tudott elővarázsolni. — Händel arra oda ajánlotta erszényét, de Jenny büszkén utasította vissza, s csak azt kötötte ki magának, hogy ezután maradjon állandó vevője; mibe aztán a mester is örömmel beleegyezett.

A nagy zeneszerző, ki eddig sohasem érezte magát megilletve, ámbár sok szép nő igyekezett nyilaival őt eltalálni, nem minden belmozgalom nélkül távozott a parókás boltból; mert a gyönyörű alak bucsuzáskor is oly különösen tekintett reá, s oly sajtáságosan elönté a vér arczáját, ahogy csak angol nők tudják elárulni szívök titkát.

Ezóta Händel mindennap eljött, hogy Jenny rózsaujjai parókáján babráljanak, s épen nem neheztelt, ha e műtét egy fél óráig is eltartott. Hogy történt, hogy nem, ő maga sem tudott volna számolni róla, de annyi bizonyos, hogy a bájos teremtés iránt hajlamot kezdett érezni, mely nem kötötte magát a contrapunctok szabályaihoz, jöllehet érzései kifejezéseül a kedves hölgyet egyik legremekebb művével is megajándékozta: a „Messiással.“

A dolog végre naponta terhesebb, elviselhetlenebb kezdett lenni, annyira, hogy a maestro egy szép napon elhatározta felvenni legszebb, legjobban illő parókáját, s megkérni a szép Jenny kezét.

Ugy tön, a mint gondolta.

A mint a boltba belépett, hogy szándékát haladéktalanul nyilvánítsa, miss Jenny épen papirtekerceket illesztett egy szép, fiatal tiszt hajára, a mi több, a háttérben, s a mi legtöbb, bizalmasan mosolyogva, enyelegve.

Händel olyas valamit érzett, mintha bizonyos kiálhatatlan féltékenység furdalná oldalait; azonban szinleg türelmesen s a háttérben foglalkozóktól észrevétlenül foglalt helyet, békésen bevárando, mig a fiatal tiszt távozik. De ez ugy látszott, mintha nem oly hamar fogna történni, s az ingerlékeny mester türelme nagy tűzpróba alá kelt. Ha Jenny észrevette volna a várakozót, ugy a tiszttel bizonyára hamarabb végzett volna.

Händel gondolatokba merült, s kigyuladt arczán a szerelem frásisait lehetett olvasni. De egyszerre mily borzasztóan ébreszték fel az álomból!

„Atyuskám, szólt egyszerre Jenny egy szegletben parókát készítő atyjához, adjon még egy levelet Händel Messiásából, még hajtekerceset kell csinálnom, hogy tisztünket a három királyság legszebb katonájává tegyem.“

Szegény Händel! e szavak egészen tönkretették minden házassági kedvét, s ő kétségbeesve rohant ki:

„Legnagyobb remek műveiből... Messiásomból... papirtekercseket csinálni...”

Ezen nap óta, melyben azon ponton állott, hogy egy mist, kinek hozományja csak szép szeméből s fodrászati ügyességéből állott, csaknem nőül vett, sohasem ébredt fel agyában eme szép gondolat: „házasodni”; s miként köztudomásu dolog: árván, nőtlenül halt meg.

Halála után minden parókáját eladták, számszerint 7 tuczatot, a legkülönbözőbb alakukat. Azonban egyetlen kivétel alá esett, t. i. a melyet — Händel saját kívánatára — vele együtt sirba tettek. És ez volt: a Jenny parókája.

Hogy áll a nagy világ?

— Washington, mart. 2. A congressus mindkét házának mai közös ülésén Hayes 185 szavazattal az **Egyesült-Államok elnökévé választott.**

— Az orosz kormány maga nyilvánítja alaptalannak egy angol lap azon hírét, hogy a császár a hadsereg demobilisatióját elrendelte volna.

— Belgrád, febr. 28. A fejedelem ma délelőtt titkos ülésben személyesen nyitotta meg a skupstimát. Elnökké Tupozovics György, alelnökké Tuczakovics Tódor választott.

— A szultánról mindinkább határozott alakban terjed a hír, hogy abban a bajban szenved, melyben bátyja Murad szultán. Legujabb hírek szerint agyszélhüdéstől tartanak, s valószínű, hogy rövid idő alatt ismét trónválság lesz.

— A szerb kormány már megkötötte a békét. Montenegro ugyanezt készülni tenni, s most az a kérdés merül fel, mi történjék a heczegovinai és boszniai lázadókkal. Ezek száma főleg Boszniában nagyon megapadt; körülbelül csak egy nagyobb csapat van még együtt, mely alig áll nyolczszáz emberből. De valószínű, hogy az idén is, ha „elolvad a hó”, ismét felszaporodik számuk, s a moszkvai szláv bizottságok már folyvást küldik a segélyt a fellázadt tartományokba. Ugy látszik, hogy az oroszok arra iparkodnak, hogy a lázadás azon esetre is fentartassék, ha a porta és Montenegro közt béke létesülne is.

— Diplomáciai gunynevek. Mikor Salisbury marquis Konstantinápolyba érkezett, a törökök azt hívték, hogy azért jött, hogy őket a moskoviták öleléseiből kiszabadítsa, elnevezték „Csal Supurge“-nak, azaz „uj seprűnek.” Majd, midőn úgy tapasztalták, hogy a derék marquis épen a törökök ellenségének viszhangja s „egyéb semmi” — „Szalt Buru“-nak, „csupán egy trombitának” nevezgetik. A mi pedig Ignatieff tábornokot illeti, ő „Juad Effendi” név alatt ismeretes országszerte, a mi „makacs uri embert” jelent.

— Az osztrák nemzeti bank február havi kimutatása szerint: a magyarországi fiókoknál leszámítottatott váltó 25.883,200 frt; kézi zálogokra adatott 6.979,400 frt, s így a kettő együtt csak 32.862,600 frtra rugott.

— A izlam hivei. Goldsmid angol vezérőrnagy Londonban felolvasást tartott, melynek czime: „Az izlam Konstantinápolytól Calcuttáig.” E felolvasás szerint: A törökországi mohamedánok száma meghaladja a 15 $\frac{1}{2}$ milliót. És ezek közt az ozmanok, a par excellence törökök óriási többséget képeznek. A kis-ázsiai turkománok száma 85,000-re, a kizilbasoké 200,000-re, a druzoké 80,000-re, a matualisok, az Alsó-Libánon és az ansariyák 250,000-re, a szultán birodalmában lakó arabok száma 250,000-re tehető, a kurdok száma 100,000. Ez utóbbi lovas

nép, melynél még a nők és gyermekek is tudnak lovagolni. Végül felemlitendők a szultán birodalmából a cserkeszek, lesghiek stb. melyek vallási háboru esetén bizonyára a szultán haderejéhez csatlakoznának. Törökország hadereje békelábon 148,680 ember; háboru esetén 459,360 ember; 20 pánczélos hajó és hetven gőzös 34,000 tengerészszel. Perzsia lakossága legalább is öt millióra tehető, hadereje 30,000-nyi lovasság, 70,000-nyi gyalogság és 1000 tüzér. A törökök és perzsák közti évszázados versengés ismeretes. — A Perzsiától keletre lakó töméntelen mohamedán néptörzsek hajlandóbbak az ottomán uralkodót a mohamedánok lelki fejének tekinteni. — A három turkestáni khán, nevezetesen a khivai khán, a bocharai emir és a kokandi emir most is a sztambuli khalifától fogadják el az investitúrát. Az izlam hiveinek névleges számát a turkománok, özbégek, karakalpakok, kozákok, kirgizek, sartok, tajikok stb. milliókkal szaporítják, bár az egyes nomádtörzsek vallását tüzetesen nem igen lehet megállapítani. Afghanistan lakosságát 5 millióra becsülik; e szám megoszlik mintegy 35 néptörzs közt, melyek lélekszáma 85,000 és 250,000 közt váltakozik. Végül a leghatalmasabb tömeget, azt, mely Indiában lakik. Angolország keletindiai birodalmának 150 milliónyi lakosságában a mohamedán elem negyven millióval van képviselve. Eszerint az izlam Konstantinápoly és Calcutta közt hatvanhat millió emberrel van képviselve. — A tábornok kihagyja a számításból az Afrikában, Arábiában és Oroszország európai s ázsiai birtokaiban lakó mohamedánokat.

— A vasuti utazók kötelező biztosítása. Bécsben tartott közös értekezleten az osztrák és a magyar vasutak igazgatói egyhangulag elfogadták a déli vaspálya által beterjesztett javaslatot, melynek főbb pontjai a következők: Minden utastól a távolságra való különbség nélkül az első és második osztályon 2 kr, a harmadik és negyedik osztályban 1 kr biztosítási díj fog szedetni. És ezért vasuti szerencsétlenség esetében kifizettetnek a szerencsétlenül jártak, illetőleg örökösöknek: halálozás esetén az I. és II. oszt. utasoknál 8000 frt, a III. és IV. osztályuaknál 4000 frt; sulyos, maradandó következményű sérülésnél fentebbi összegeknek fele. Ha pedig oly sérülés fordul elő, mely hat hónapnál nem hosszabb ideig terjedő gyógykezelést és keresetképtelenséget okoz, a megsérültek minden napra 8, illetőleg 4 forintot fognak kapni. Alapos számítások szerint fennebbi 2, illetőleg 1 kr biztosítási díj tökéletesen elegendő, hogy megfelelő biztosítási alapot lehessen összehozni.

— Borzasztó jelenetről irnak a berlini lapok. A múlt szombaton három munkás haladt csendesen az utcán, amint egyszerre észreveszik, hogy egy második emeleti ablak nagy robajjal kinyílik s abban a pillanatban egy gyermek repül ki rajta. A szegény teremtes okvetlenül agyonzuzza magát, ha a munkások egyike még idején elő nem rohan s karjaiba nem fogja fel a lezuhanó gyermeket. A munkás eltántorodott s térdre bukott a zuhanás súlya alatt, de a gyermeknek nem lett baja. Fenn az ablakban ekkor egy dult arcú férfi jelent meg, kiről első pillanatra észre lehetett venni, hogy őrjöng, s mellette egy halálra rémült nő alakja, ki jelekkel adta tudtára a gyermek megmentőjének, hogy azonnal lejön. Amint kiderült, maga az atya, addig a legcsendesebb, szelid ember, dobta ki két éves gyermekét az ablakon. Munkába került megkötözni a dühöngőt, kit azonnal az örültek házába szállítottak.

— A berlini „National-Zeitung“ Párisból következő képtelenségeket írja a képek tiszteletéről: „Nagy számú szent képek jöttek forgalomba egy idő óta

Jézus-szívével. Ezek közt akad egy képnem, mely Jézus szívének eredeti lényképét közli, amint Alacoque Máriának megjelent. A zárdákban szent kártyákkal kártyáznak. E biblia 33 kártyából áll, melyeknek egyik oldalán Jézus szíve van lefestve. A kártyákat felkeverik és kiosztják. Midőn a kártyák kézbe kerülnek, minden szereztesnő valami érdekes feliratot kap rajta, pd. Józus szívének kedvese, jegyese, kegyencze, áldozati báránya és más effélék és az időpontot, mikor kell azért imádkoznia. Nemcsak a kártyákon tündökölnek e sajtószzerű feliratok, hanem szent József képein is, kivel most a Jezsuiták igen jó üzletet csinálnak. A jezsuiták azonkívül olcsó „belépti jegyeket a menyországba“, „utleveleket az Isten országába“ osztogatnak uton-ulfélen. A szent „pakszuson“ felül ez áll: „Menyei királyság.“ Rendes pecséttel van ellátva, melyen ez áll: „I. H. S.“ Azonkívül mint az utlevél, a szokásos irással van kiállítva s ezt különféle képek veszik körül

— **Czéliszzerű találmány.** Uj-Orleansban (Észak-Amerika) czéliszzerű kalapot találtak fel a színházba járó nők számára. Ugy van készítve, hogy felső részét s a rajta levő tollakat és egyéb diszitményeket ügyes gépezet segítségével hátul a nyakra lehet lecsavarni, úgy hogy a hátul ülők a nők feje felett a szinpadra láthassanak.

— **Egy salamon i télet.** Színhely New-York. Személyek Duffy bíró, John Covler és Canitz tiszteletreméltó gentlemanek, nemkülönbén egy méltóság teljes new-foundlandi eb, valamint egy policzeman, a ki vezeti. A két gentleman közül mindegyik magának tulajdonítja az ebet s vádolja a másikat, hogy tőle eltulajdonította. Covler érvei napnál világosabbak, bebizonyítja kétségbevonhatatlanul tulajdonát. De a következő perczben halomra dülnek az érvek, a napnál világosabb igazság elhomályosul Canitz ellenérvei hatalmától. A bíró kétségbe van esve. A rendes inquizició utja itt nem vezet célhoz. Ki kell hallgatni magát a vita tárgyát. „Covler ur sziveskedjék a terem jobb oldalára ülni, Canitz ur a balra.“ Megtörténik. „Most méltóztassanak ügyelni. Policzeman, ereszsze el az ebet. Én háromig olvasok. Mikor azt mondom: három, — sziveskedjék mind a két fél egyidejűleg füttyenteni. Nos egy, kettő, — három.“ A két gentleman füttyöl, a mily hízlegően és hivogatóan füttyülni csak lehet az osztó igazság e felszentelt csarnokában s az összegyűlt közönség feszült figyelemmel tekint a fejlődmények elé, hogy melyik oldalra dül el az igazság mérlege? Minden szem a gyönyörű állatra van szegezve. Az pedig jobbra s balra is tekint s félelmetesen morog, aztán megfordul és méltóságos léptekkel kivonul az ajtón. „Mindjárt gondoltam — mondá a bíró — hogy lopott jószág. Jegyző ur, térjünk át a következő tárgyra.“

— **Patti Adelina átlépte a Pruthot.** A „Golos“ részletes elbeszélést közöl az esetről s a „Figaro“ hasábokat ír róla. A kaméliás hölgynek Armand oda veti az erszényt e szavakkal: „Én kifizettem ezt a nőt!“ A Patti-esetnél ez némileg megfordítva történt és pedig, mint az idézett lapok beszélnek, a következőleg. Patti-nak de Caux marquisval való házasságát Eugénia császárné hozta létre; a marquis Napoleon császár főlovász mestere volt s egy fényes czímet adott a világhírű énekesnőnek. Patti, ugylátszik, inkább a czimre nézett, sem mint meghallgatta volna saját szívét — mely csak később ébredt fel. Akkor, midőn a diva Nicolini tenoristával (ez egy francia énekes, igazi neve: Nicolas) együtt szerepelt. E pillanattól kezdve a marquis és neijének házasi élete igen zavart volt, s Patti bécsi szereplése alatt is sok zivatáros jelenet történt Nicolini házasi volt s a mult nyáron vált el neijétől. Nehány héttel ez előtt Pétervárott kitört a catastrofa. A marquis csak azon

feltétel alatt egyezett be nevének szt.-pétervári szereplésébe, ha Nicolini nem lesz ott. Ezt az igazgató meg is ígérte; Nicolini azonban ingyen ajánlotta fel vendég-szereplését s ezt az igazgató nem utasította vissza. A marquis roppant haragra gyúlt. Romeo és Julia együtt szerepelt — a férj orra előtt. Egy este a férj betört Patti öltöző szobájába, ki gyémántjaiban úgy tündökölt, mint a tündér. A férj így szólt: „Én önnek, méltatlan lény, nemesi címet adtam s ön úgy bánik velem, mint a“ . . . Patti indulatosan: „Tenez votre titre, le voilà payé!“ (Tartsa meg czimét — ime megfizettem!) s letépve ékszereit, gyémántjait, a marquis lábaihoz dobta. Ugyane pillanatban hallani lehetett egy — arculütést, s Patti e felkiáltását: Au secours! (Segítség!) Az igazgató s a színházi személyzet betörte az öltöző szoba ajtaját, s Patti ekkor így kiáltott fei: „Vezessék el ez embert; ő nem férjem!“ A férjet kiűzték s Patti követelte, hogy a történetkről jegyzőkönyv vétessék fel. Patti elváltást követelt; de azt Oroszországban nem érhetne el. Fél jövedelmét ajánlá a marquisnak, csak hagyjon neki békét. Egyelőre azonban csak azt érhetne el, hogy külön lakásba vonult s egy rendőr adatott védelmére. Legujabban azonban Marelli igazgató e laconicus táviratot küldötte Bécsbe: „Marchese e partito!“ (A marquis elutazott) De Caux marquis Párisba ment. Egy pétervári levél azt beszéli, hogy az illető estén a színlapon Marini tenorista neve állott a közcsudálkozásra — Nicolini lépett fel. Ez volt Nicolini első fellépte Pétervárott; s az igazgató azért léptette fel, mert Nicolini a fellépésre ingyen ajánkozott. A marquis nem tudta, hogy Nicolini Pétervárott van, s a mint a színpadon meglátta, berohant Patti öltözőszobájába s ekkor történt a fentebb elbeszélte jelenet. Patti jelenleg 37-ik évében van.

Színház és Irodalom.

— A nemzeti színpad febr. 24-én szombaton szokatlan látványt nyújtott. A Coppélia című balettet adták először a teljes ballet személyzet közreműködésével, s a lehető legfényesebb kiállítással. Az ujság ingere annyira hatott, hogy a nézőtér zsufolásig megtelt. A balettet a „Kömvés“ előzte meg, kitűnő előadásban. A dalmű s a balet mindössze 10 óráig tartott.

— Donadio Bianca a legnagyobb tetszés között szerepelt Kolozsvárott. Valóságos Donadio-láz uralkodott. Ez idők szerint Kolozsvárott nem hallanak, nem látnak mást, csak Donadiot, s az a hallatlan eset történt meg, hogy a folytonosan felemelt árak daczára a színházi pénztár ostromolva volt.

— Az „Apollo“ zeneműfolyóirat legujabb 5-ik száma következő tartalommal jelent meg: 1.) Török-magyar induló, Midhat basának ajánlva, Szabadi Frank Ignácztól. 2.) Ez az élet, gyorspolka Nagy Bélától. 3.) I. Jaj az éjjel beh rosztat álmodtam. II. Bohó az aki busul. Népdalok zongorára átírta Kapi Gyula. A zongorázók és énekesek számára igen ajánlható, havonként kétszer megjelenő folyóirat előfizetési ára egész évre 6 frt. Még folyvást előfizethetni az egész évfolyamra.

— Táborszky és Parsch zenekereskedőnél Budapesten megjelent: „Murmélnde Quelle“ polka mazur, zongorára szerző ifj. Farbach Fülöp. Ára 50 kr.

— Strogoff Mihály, a népszínház új kiállítási darabjának előadása márcziusra van tervezve. A diszletek nagy tömegének jelentékeny része már átvándorolt Lehmann műterméből a népszínházba, hol egyébként minden műhelyben e rendkívüli darab előkészítésével foglalkoznak. A darab tizenkét képben fogja feltárni az utat Moszkvától egész keleti Szibériáig. A muszka czár báljából indul ki a

cselekvény, s a novgorodi híres vásáron, az Urál vadonán, csatatérekben, elpusztult városokon, a tatár khán tündéri ünnepén, léghajón és égő folyókon át érkezik az ostromlott Irkuczbába, hogy boldog befejezést nyerjen az irkuczi orosz katedrálisan. Ily mérvű színpadi kiállítás eredeti termékkel s tervezéssel még nem fordult meg hazai színpadainkon.

— Soldosné Kassán márczius első napjaiban néhányszor fog mint vendég fellépni.

— Nem régen Manchester püspöke az angol egyház missiója alkalmából a „Royal“ és „Princes“ színházak személyzetéhez atyai tanácsokat osztogatott. Mindkét helyen a színészek, a tánczkar és az alárendelt színházi személyzet nagy számmal volt jelen. A püspök rövid ima után előbb a Royal színtársulathoz fordult, előrebozsátva, hogy bizonynyal ő az első angol püspök, ha nem az egész kereszténység püspökeinek elseje, ki valaha színházban prédikált. A színház tagjaival arról a terhes s részben veszélyes művészetről szándékozik beszélni, melyet gyakorolnak. Ugy hiszi hogy a kereszténység szellemének kellene áthatni a színházakat, de ez hiu álom. Elegendő volna, ha a színházaknak vezérlő elve: a szóban, tettben és taglejtésben nyilvánuló tisztaság és szendeség lenne. A színész ne átalja az oly darabszerepét visszautasítani, mely őt mint férfit kompromittálja, ugy szintén a színésznő, ha női szendesége van vele megsértve. Vannak emberek, kik ugy gondolkoznak, hogy az ember társaságra jobb volna, ha minden színház eltöröltetnék a földszínéről. Ezt a puritánok idejében meg is kísérelték, de csak ellenhatást keltett s oly darabok kerültek színre, melyek szerepeit egy színész sem tanulná meg mainap s egy színigazgató sem adatna elő. A püspök kijelenté, hogy a színházak eltörléseig nem menne, de belőlük egészséges, ártatlan mulatság eszközt teremtené. A közönség izlése is megrovandó. Némely színésznő azt mondhatja, hogy nem valami kellemes neki kiállani élvhajhászó férfiak elé, kik őt fajtalan és meredező szemmel vizsgálják, s hogy nem szeret oly állásokban megjelenni, melyek őt saját szemeiben is lealacsonyítják. De azt is mondja: Mit tegyünk? Ha ellene szólunk, azt felelik nekünk, menjünk másfelé. A püspök elhiszi, hogy ez bajos állapot, ha csak mindkét fél nem gyakorol méltonyosságot. — Innen a püspök a „Princes“ színházba ment s azt mondá: csak nem fogják puritánnak mondani, ha azt kívánja, hogy a balletánczosnők szoknyácskája valamivel hosszabb legyen, s nem is szigorú, ha kimondja, hogy a leányok ne köteleztessenek a balletben ugy megjelenni, mely az ő szűzies tisztaságukat sérti, még pedig oly férfiak előtt, kik nagyítójukkal e szegény lányokra meredeznek. Különbén nem is e lányok a botránykeltők, hanem azok a férfiak kik a színházat épen ez által lealjasítják. Mindkét színpadon a papolás egy hymnusz elénekklésével ért véget, mire a püspök áldását osztogató. „Színpad.“

— Sopronban „Soproni irodalmi és művészeti kör“ alakult s ennek igazgatótanácsa febr. 14-én tartotta első ülését. A kör működő bizottságának választás által következők lettek tagjai: 1) az irodalmi irányban működők részéről: Dr. Hérics János, Schlossjári Károly, Szakonyi Kálmán, Vajda Viktor, Veres József. 2) a művészeti irányban működők részéről: Bognár Géza, Kapy Gyula, Kerner József, Munczy Lajos.

— A „Szamos“ írja: A két utolsó színi előadásról a szatmári színészet életében még ily eset nem fordult elő. Elkelt minden zártszék, némelyik kétszer is. Az emeleti zártszék-, vulgó: nobel galleriáról is válogatott közönség szorítá ki a demimond voyageurjeit. És a földszinten az ember zsufolásig egymás mellett állott,

a karzaton már három sorban egymás felett állott, ült és feküdt a t. közönség. Utolsó előadáson már a földszintről is kiszorult közönség a coulissák mögét tölté be. A zenekar a függöny leeresztése után a színpadon játszott, ennek helyét pedig részint az oda széket váltott, részint a kétszer is eladott páholyok és zártszékekből kiszorult néző közönség tölté meg szízig. „Fatiniczá“-ban és Gerőfynében még egyszer gyönyörködni akart a közönség minden része. A közönség látni akarta a „Három pár cipő“-ben is a csókolni való suszternét.

— A „Székesfehérvár és vidéke“ című lap írja: Csütörtökön Károlyi Alajos jutalmára adatott: „Lázár a pásztor“ középszámu közönség előtt. A jutalmazottat egy koszorúval és zajos tapssal üdvözölték megjelenésekor. Ugyanez alkalommal elég tapintatlanul, a jutalmazott előtt egy pár tenyér zajgás mellett, a különben jeles művésznőt Török-nét is egy koszorúval lepték meg. Tüntetni akarás volt Török-né szerződtetése mellett. Az illetőknek megsughatjuk, hogy az ilyen erőszakoskodás hasztalan, olyan fontos okok ellenébe, mint a melyek miatt a szerződtetés elmaradt; s az okok nem a t. művésznőben, hanem férjének a színi idényben tanusított magatartásában gyökereznek. Többet észszel mint erővel.

— A bécsi Burgszínházban Dóczy Lajos „Csók“ című vigjátékát kedden este adták elő nagy sikerrel. A közönség egészen fel volt lelkesülve s a szerzőt többször hivta, de Dóczy helyett a rendező jelent meg tiszszel, hanem utóbb a mindig nagyobbá lett tapsviharra a szerző is megjelent.

— **Laibachból küldetett** szerkesztőségünkhez ismertetés végett: „Anleitung zum Gemüsebau, sowie zur Erdbeer- und Champignonzucht.“ Nebst einem Anhang: Mittel zur Abwehr der Schädlinge unserer Kulturen. Von Julius Dürr, Handlungärtner in Laibach. Laibach 1877. Ára 1 frt. — E könyvnek különösen tanuságos lehet reánk nézve második része, a mely arról szól, hogy a kertészetre nézve **ártalmas állatkák ellen** melyek az **óvszerek** s óvó intézkedések.

Körültekintés a hazában.

— A bécsi urakkal a kiegyezés még mindeddig nem „perfect“, a mi-ként ezt a bécsi diplomata s pénzemberek kifejezni szeretik; sőt ujra támadtak Thun Leo gróf és többek személyében olyan bölcs urak, a kik különféle téren és irányban törekesznek erősen szitogatni az egyenetlenkedést s a minél élesebbé fajuló egymástól való idegenkedést.

E tekintetben az a legnagyobb calamitás, miszerint a történelem százados eseményei azt bizonyítják, hogy a magyar ember leginkább csak a **negativ politika** műveléséhez s műveleteihez ért, ezekben erős; de az „**activ politika**“ küzd- és munkaterén sajnálatosan gyarló s nagyon sikertelen munkás.

Ez az oka azon nyommasztó állapotnak, miszerint a helyett, hogy a külföld előtt tekintélyünk, állami erőnk és államképességünk tekintetéből növekedett volna, és képesekké tettük volna magunkat minél inkább **imponálni** tudni az osztrák uraknak: ugy ezek, mint a legtöbb esetben csak osztrák-német szemüvegeken s informatiok után látó, észszelő, bíráló és cselekvő külföld előtt mindinkább lejárjuk magunkat; és az azon nemzetek politikusai s pénzemberei mindinkább elhitetik Európával, hogy mi magyarok „mindenféle érték“ tekintetében nem hogy emelkednénk, de szakadatlanul alább szállunk.

A más gyámolítására s adományára szoruló szegény embert senki és sehol sem szokták **respectalni**.

És hogy ezen „respectálás“ és respectáltatás a magyarok irányában minden irányban, minél inkább elenyészszék: e tekintetben a magyarországi hírlapok és politikai pártemberek semmit megkísérletlenül nem hagynak.

Hogy a bécsi urakkal annyira nem bírnak, ennek az legfőbb oka, mert ezen erősen pedant számításához szokott rideg urak jól tudják azt: hogy közigazgatásilag s pénzügyileg napról napra lejjebb szállunk s elerőtlenedünk; és hogy a magyar politikusok legnagyobb része nem saját tekintélyes vagyonából vagy keresetéből, hanem párt-corteskedésből s az olcsó népszerűség vadászás alamizsnáiból élőködik.

És hogy a magyar kormány, államférfiak s törvényhozás „respectusa“ folyvást alább alább sülyedjen: ezt Budapesten a józan előrelátás nélkül, mondvá csinált sokféle tüntetések és veszekedések hatalmasan elősegítik.

Nincs könnyebb, mint botrányt és tüntetést előidézni s mosdatlan gorombaságokat szórni a hírlapokban, a képviselőházban stb.; hanem ezek által csak a bécsi urak malmára dolgoznak az illetők; mert ezen urak most is azzal áltatják a világot, hogy a magyarokban s magyar állapotokban nincs megbízhatóság s erre nézve garantiát szolgáltató soliditas.

— A z o r s z á g g y ű l é s máczius hó 22—23-ikáig fog ülésezni és elintézendik az előterjesztett javaslatokat. A kormány addigra — ha váratlan akadályok nem merülnek fel — elő akarja terjeszteni a kiegyezési javaslatokat, hogy a képviselőknek idejük legyen azokat behatóan tanulmányozni. Az országgyűlés ápril hó első felében kezdi meg tevékenységét.

— A párisi világhiállítás ügyében kiküldött enquete gróf Szapáry Gyula elnöklete alatt a postapalota tanácstermében február 26-án kezdte meg üléseit. Az enquete a következő tagokból állott: Német Imre, Gönczy Pál, Keleti Károly, Hoffmann Sándor, Zsigmondi Vilmos, Ráth Károly, Posner Károly, b. Kochmeister, Svetenai, Szabóki, Térey Pál, Tisza László, Vámbéry Ármin, Kilenyi Hugó Morocz István, Gál Jenő, Liphay Pál, Bedő Albert, Reitz Frigyes, Lechner Ödön s a vidéki keresk. kamarák tagjaiból.

— Zubovics bravourja. Vasárnap február 25 én a délelőtti órákban valóságos népvándorlás támadt a Dunapart felé. A lapokból értesültek, hogy Zubovics vasárnap délelőtt 12 $\frac{1}{2}$ óraker átusztatja a Dunát. — Budapest apraja-nagyja talpon állott, hogy a nem mindennapi látvány tanuja lehessen. Tizenkét óra felé a néptömeg már sűrű sorfalat képezett a hatalmas folyamnak mindakét partján. A tömeg folyvást szaporodott, végre annyian gyűltek össze, hogy a vámháztól a lánchidig ember ember hátán látszott állani. Minden felől nézték a folyamatot, még a Szent-Gellért ormairól is. A Dunaparton fekvő házak ablakai, a háztetők, a Dunán levő hajók, sloopok, mind el voltak árasztva néppel. — A budai oldalon a tömlőt a lóra akasztván Zubovics ráült. — A ló nehezen ment neki a víznek. Lába besüppedt az iszapba, többször visszahátrált. A ló teste majd eltűnt a hullámokban, csak büszkén feltartott feje látszott még. A Duna gyors vize roppant erővel ragadta lefelé a lovat. A szél erősen kezdett fujni s nagy, haragos hullámok csapkodtak fel. Sokan aggódni kezdtek. A sodró ár 30—40 lépésnyire ragadta egyre lefelé a lovat. A víz mindig dühösebben hullámzott, a vezető csólnak s a kísérő ladikok veszedelmesen moogtak jobbra-balra. Egyszerre a vámházzal szemben a vezető csólnak neki fordult a pesti partnak s a ló roppant erőfeszítéssel kezdte ksztüerel uszni a Dunát. A torlódó ha-

bok néha egészen elnyelték, az ut közepe táján már-már lankadni látszott. A szél valósággal süvöltözött, a hullámok irgalmatlanul tánczoltak. De a ló uszott hatalmasan és nem csüggedt. Tul volt a Duna közepén. A pesti parton menydörgő éljenzés. Zubovics levette kalapját, úgy köszönt. Még egy-két percz s a derék állat egy szökéssel kiugrott a pesti partra, a vámbáztól körülbelül 3—400 lépésnyi távolban. A közönség oda özönlött, éljenezve körülfogta a lovat és lovagját. Az usztatás 8 percz alatt történt. Zubovics bravourja teljesen sikerült.

— Egy párbajról ad hirt a következő sorokban a „Budap. N.“ Párbajt vitatott közelebb este fél tizkor az ó-budai Lindmayer Krisztián féle korcsmában két katonatiszt között, kiknek egyike huszár, másika gyalogos volt. Bor mellett a keleti kérdéssről vitatkozván, annyira összevesztek, hogy a huszártiszt kihivta a bakahadnagyot. Ez elfogadta a kihívást, de hozzátette, hogy azonnal vivjanak meg. Kiálltak a korcsma közepére és kihuzták kardjaikat. Az első vágások egyikénél a huszártiszt fülét érte a csapás, úgy, hogy a fülkarima elvált a főtől. Perczre odakapta kezét a tiszt a megsebzett helyre, de csakhamar felemelte kardját s úgy sujtott a gyalog főhadnagy felé, hogy annak koponyáját állig ketté hasítá. A körülállóknak odadobta erre névjegyét s e szavakkal: holnap feljelentem magamat, elhagyta a viadal színhelyét. A szerencsétlen áldozatot a katonai kórházba szállították.

Mit csinálnak Debreczenben?

— **A hiányzó városi képviselők** választása csütörtökön márcz. 1-én ment véghez, a szavazásra jogositottaknak legnagyobb részvétlenségével. Alig adatott be egy-egy választó kerületben 40—60 szavazati jegy.

— **A holdfogyatkozás** febr. 27-én eleinte nem volt a fellegek miatt látható; hanem az 8 óra után mindvégig elég tisztán mutatkozott.

— **A debreczeni pénzüzetek** 1876-ik évi üzlete kimutatásaiból a következő adatokat állítjuk össze ezuttal:

	vagyona	tiszta jövedelme tett
1) a Takarékpénztár	1.896,917 frtot	27,875 frtot.
2) Ipar s ker. bank	802,242 „	24,462 „
3) Alföldi takarékpénztár	315,431 „	10,689 „
4) Iparegyesületi hitelintézet	219,140 „	11,159 „

Ezek szerint a legkisebb vagyonnal bíró pénzüzetnek volt a múlt évben aránylag legnagyobb tiszta jövedelme. Jövöre még több tájékoztató összehasonlítás adatokat is közlünk e négy pénzüzet működései sikeréről.

— **Elemi tanulók létszáma Debreczenben** a fiúiskolákban: I. elemi osztályba járt a főtanoda épületében 90, az utczi tantermekbe 349, együtt 439; a II. elemibe 98, utczi iskolákba 258, együtt 356; a III. elemibe 157, utcziakba 135; együtt 292; a IV. elemibe 151 és 10, együtt 161; V-ikbe 40, a képezde melletti gyakorló iskolába 63; tehát a főtanodában 599, az utczi iskolákban 752, így összesen 1351 elemi tanuló van jelenleg.

— **A hivatalos önkénykedések és zsarnokoskodások.** A mindentudó volna arról képes a számtalan vérlázító adatokat egybegyűjteni, hogy hazánkban a rendőrséget, az illeték kiszabást, az adó s egyéb executiot stb. kezelő mindenféle, de kiválólag a megyei közegek, mennyi könnyelmű, törvényellenes és hogy erősebben ne fejezzük ki — inhumanus cselekvényt s erőszakoskodást követnek el, és pedig leg-

több esetben bántatlanul, azaz a nélkül hogy ők hivatalos erőszakoskodásaikért valamely oldalról méltólag sulytolva megtoroltatnának. A biharmegyei csendbiztosok egy némelyike a tekintetben a közelebbi évek folyama alatt nagyon is megemlegette tevé magát. — Az ő viselt dolgaikkal többizben hosszasan foglalkoztak a nagyvárad i hirlapok. — Közelebb a margitai járás csendbiztos a követett el olyan büntetésre méltó embertelenséget. E hó 21-én a Margitán túl eső felső Dernáról egy lakost két leányával kísértetett ide. Az embernek elég jó ruházata volt, hanem a leányok meztláb s nagyon is ruhátlanok voltak, ugy hogy teljesen elkényszeredve érkeztek ide, s a kir. ügyészség látta el őket lábbelivel. Az iratok közt utána keresgélvén, itt semmi iratot sem tudtak felfedezni, a melynél fogva azon három egyént ok lett volna olyan rossz időben Debreczenbe kísértetni. Hány ilyen sulyos hivatalos visszaélés hallgattatik agyon egy éven át az egész országban: azt bajos volna meghatározni!!

— **Színházi szemle.** Pénteken, február 16-kán: „**A velencei kalmár,**“ dráma Shakespearétól, fordította Ács Zsigmond. Leginkább Egressy közelítette meg Shylok szerepében feladatát; de ő is sok helyen az indulatrohamokat nagyon is erősen szinezte. Portiát Temesvárynél elég szépen személyesítette.

Szombaton, febr. 17-én: „**Morilla**“ operette; vasárnap, másodszor: „**Cserebogár**“ népszimü adatott s ekkor is Nyilvai népdalai arattak legnagyobb hatást. — Hétfőn, febr. 19-én: „**Házasság gözerövel,**“ francia bohózat 3 felvonásban, folyvást derültségben tartotta a közönséget; különösen Deák Kata a baromi árusnét és Szatmári K. az arslánt hatásosan alakították.

Kedden, febr. 20-án Kutassy Janka, a kolozsvári színház tagja s városunk szülötte mutatta be magát a debreczeni közönségnek: „**A csók**“ címü vigjátékban mint Maritta. A mostani szintársulatnak az egyik legfőbb gyengesége: hogy tagjai közt hiányzik az üde légies alakú, fiatal leány személyesítésére alkalmas egyéniség. Kutasi Janka e tekintetben sok előnnyel bir; szép arca, csinos növése van s finom könnyü alakzat; csakhogy nagyon is „**miniatur**“ kiadás az ő egész jelensége; és hangja is gyenge a színház betöltésére. Egyébiránt alakítása és szavallása szívhez szóló s találó volt.

Szerdán, febr. 21-én: „**A végrendelet,**“ dráma 5 felvonásban, írta Czákó Zsigmond. Ebben Alpárynél leányát Antoniát személyesítette Kutasy Janka eleganssul, finoman, átérzéssel és teljes biztossággal. A két utolsó felvonásban Egressy Táray Bélát kitünően játszotta; Riola Nina tánczművész nő szerepét Hahnelnének kellett volna adni. — Mind a két vendéjjáték alkalmával a páholyok támlásszékek és állóhelyek nagyrészben el voltak foglalva; s a vendégszereplő képessége általános tetszést talált.

Csütörtökön: „**Fatinieza.**“ Pénteken, febr. 23-án: „**A rendszeres férjek,**“ kitünő francia vigjáték adatott s a mai előadás igen kellemesen mulattatta a közönséget; bár a szereposztás ma is tévesztett volt. — A parancsnok nejét Temesvárynénak, Paulinát pedig Hahnelnének kellett volna személyesíteni. — Szombaton: a „**Herezeg asszony**“ operette.

Vasárnap, febr. 25-én először: „**Kényes Bertók,**“ népszimü 3 felvonásban, írta Szigligeti. A darab cselekvénye meglehetősen érdekkeltő, bárha az alakok egyátaljába nem ujjak. Hontvári, kiérdemült közbirtokos fia Bertók, lakatos mesterséget folytat és őt ezért uri rokonai lenézik; ő tehát azon lenezés miatt arra adja magát, hogy gazdagságaért egy csúff, de gazdag gyáros leányt készül elvenni. A darab cselekvénye leginkább a falusi apró nemes urak és asszonyságok fogalmái-

ról s műveleiről tüntet elő torzképeket; a melyek minthogy a valóságnak megfelelnek, — nagyon is elszomorítóak. A hat főszerepet: Nyilvai Irma, Egri, Szatmári Árpád és Károly, Foltényiné és Medgyesiné mindnyájan kitünő jól alakították. A népdalok nagyrésztben gyűjtő hatást gyakoroltak a vasárnapi hálás közönségre.

Hétfőn, febr. 26-án: **Tóth Ede** halála évnapjának megünneplése végett néma képlet rendeztetett énekléssel kísérvé. Az ő népszínműveinek kitünőbb s főbb személyei voltak jelmezben a színpad két oldalán csoportosítva; s Egressy egy Tóth Ede halálára irt költeményt szavalt el. — Ezt követte a „**Kintornás családja**,“ jól előadva. Különösen megragadólag alakította Hahnelné Marit és Egri Bimbó Laczit.

Kedden, febr. 27-én **Szatmáry Árpád és Károly** jutalomjátékául, édesanyjok Szatmáry-Laczkóczy né vendégjátékával: „**A toloncz**,“ népszínmű 3 felvonásban Tóth Edétől. A **Szatmáry** testvérek, de különösen **Árpád** annyi nagyon sok kellemes estét szerettek már a debreczeni közönségnek, miszerint megérdemelték azon elismerést, hogy a legválogatottabb közönség töltse meg a színházat jutalomjátékuk alkalmával. Ez egész színidény alatt olyan szép közönség nem volt még a színházban, mint ezuttal. Az előadás jól összevágólag ment; s ezért özönlött a taps és kihívás. — Nyilvai és Egri a darabba szőtt szebbnél szebb népdalok egész özönét énekelték el; és a korcsmai jelenetben a Rácz Károly bandája gyönyörűen működött. Szatmárynének első jelenete alkalmával Egri, pályatársai nevében igen pompás koszorut adott át a színpadon.

Febrár 28-án még egyszer fellépett Szatmáryné: „**A szegény marquis**“ című francia drámában; s ő Godard asszonyt, Sz. Árpád a bankárt és Egressy a szegény marquist kitünően személyesítették. Szatmárynének különösen csengő erős hangja oly hatalmas sajtáság, a mely előnyvel igen kevés színész nő rendelkezhetik. — Az előadást: „**Ernani**“ opera 4-ik felvonása rekesztette be.

Csütörtökön, márczius 1-én: „**Morilla**“ meglehetősen népes közönséget gyűjtött. — **Pénteken** nem volt előadás. — **Szombaton**, valami **amerikai-szerecsen** társulat **ének és táncz** producatioja lesz Doring E. igazgatósága alatt.

Egyveleg.

— A magyar törvényhozás mintha beteg volna, többet szünetel, mint dolgozik. Január, február el van vesztve, a martius is úgy kezdődik, hogy egy törvényjavaslat — a béke-birákról — lesz napi renden, azt csak letárgyalják valahogy honatyáink, azután megint elszélednek husvétot ünnepelni. Szegény büntetőcodex; a jogügyi bizottság torturáján megy keresztül, s három esztendő óta nem tud kiszabadulni a vizsgálati fogságból, hogy végtárgyalásra kerülne.

— **Changarnier tábornok** febr. 15-én Versaillesben meghalt. Vele a francia clericalis-monarchikus reactió egyik főszlopa dült sirba. Született 1793-ban; mint XVIII. Lajos gardistája kezdte meg katonai pályáját. Egyike volt azon politikus tábornokoknak, kik mindent elrontottak, a mihez csak fogtak. „Franciaország képviselői, tanácskozatok nyugodtan!“ így kiáltott fel a nemzetgyűlésben majdnem ugyanazon pillanatban, midőn III. Napoleon az államesinyt hajtotta végre. Természetes, hogy e mondását feljegyezte a történelem. Az államesiny folytán Franciaországból távozni kényszerülvén, csak az amnestia után tért oda vissza.

1870. júliusban „kardját“ felajánlotta a császárnak. Changarnier-rel a szerencsétlenség is bevonult Metz falai közé, melynek capitulációját ő kötötte meg. — Mint a versaillesi nemzetgyűlés tagja, kezdetben egy párthoz sem csatlakozott. Később tevékeny tagja lett azon pártnak, mely a monarchicus restaurációt akarta Franciaországban. Changarnier — az utolsó ugynevezett politikus salon-generalis volt Franciaországban.

— Északsarki gyarmat. A washingtoni congressusban közelebb javaslatot nyújtottak be, mely szerint a congressus 50,000 dollár segílyt szavazna meg egy az északi sarktól 400 mértföldnyi távolságra eső gyarmat alapítására. A terv Howgate kapitánytól ered, kit az Egyesült Államok összes tudományos egyesületei támogatnak. A gyarmat 50 emberből állana, kiket három évre látnának el élelmi szerekkel. Howgate oly épületet tervez, mely biztosítaná a gyarmatot a légköri veszélyek ellen. A gyarmat tagjai felhasználnának minden kedvező alkalmat újabb expeditiókra az északi sark felé.

— Zilahon egyik közelebbi szombaton „zártkörű menyecske-bált“ rendeztek, a férjek kizárásával.

— Mayer György meghalt 61 éves korában Leibiczon, Szepesmegyében. Mayer London egyik tekintélyes polgára volt. Vagy 40 év előtt, mint szücsmester telepedett le ott, meggazdagodott, és sok jót tett. A magyar menekülteknek atyai pártfogója volt; szülőföldén, Leibiczon alapítványokat tett; iskolát építtetett, s gyakran haza látogatott. A honvágy végre egészen haza hozta, s itthon, szülőföldjén végezte be nemes életét. Gyermekai nem voltak.

— A Duna vize gyorsan és fenyegetőleg áradt, kivált a főváros közt összeszorított mederben. Febr. 19-én délben 16 láb és 7 hüvelyknyi magas lévén, szükségessé vált, hogy előkészületeket tegyenek a bekövetkehető veszélylyel szemközt, mert 16 lábnyi magasságnál az utcai csatornába már befoly a víz a Dunából, 18 lábnyi magasságnál pedig az ó-budai részek alacsonyabb fekvésű házai vízbe jutnak, valamint a kikötő alsó partja. A csatornák torkolatait tehát elzárták, s a földalatti csatornák kiürítéséhez felállították a gőszivattyukat. Ezek napi költsége 5—600 frt. Nehány rétet már el is öntött a víz, a Dunához közel eső házak pinczéjébe beszivárgott. 20-án reggel csekély apadás mutatkozott, s a Duna felső részéről már febr. 18-káról általános apadást jelentettek. De az enyhe időjárás a magyarországi mellékfolyókat kezdi dagasztani, a Rábát, Rábczát, Vágot, Garamot, Ipolyt, melyek a megapadt folyamat ujlag felduzzaszthatják. A Duna-mellékről, sem a felső, sem az alsó vidékekről nem érkezett oly hír, mely a helyzetet veszélyesnek mondaná.

— Kecskeméten febr. 11-én a kovácsok ugynevezett lakozást tartottak a Beretvás szálloda egyik termében, mely zsufolásig meg volt tömve tánczedvre hangolt fiatalokkal. A legjavában járják is a verbunkost, midőn egyszerre megindul a plafond s egy lepedőszerű valami lomboán hull alá, eloltva a teremben az égő lámpákat. Volt egyszerre nagy ijedelem. Kiki futott arra, a merre nyilást észlelt kiabálva, hogy össze omlik a ház. A vendéglő tulajdonosa rögtön a képzelt vész helyére siet világitóeszközzel s ott nagy ámulatára látja, hogy a plafond tapétája a kifejlődött gőz folytán levált és egy darabban hullott a tánczosok fejére.

Üzleti és gazdasági jegyzetek.

— Az aradi kereskedelmi és iparkamra felszólítást intéz bel- és külföldi borkereskedőkhöz és bortogyasztó közönségéhez, hogy az általa rendezendő és április hó 15, 16 és 17. napjain tartandó arad-hegyaljai borvásárt meglátogatni szíveskedjenek. A kamara irodája (főtér színházi bér-épület, északi rész I. emelet) minden a borvásárra vonatkozó felszólításoknak készséggel eleget teendő és a szükséges felvilágosításokat a legrövidebb idő alatt megadandja.

— A nagy-sárosi múmalom igazgatósági jelentése szerint múlt 1876-ik évről a tiszta haszon 80,281 frt 52 krt teszen, s így a 160 frttal befizetett részvényre 70 frtnyi osztalék kifizetése ajánlatik az igazgatóság által.

— Márczius 1-jétől kezdve a „HATVAN-SZOLNOKI“ vonaton mind a két irányban csak egy-egy vegyes vonat fog közlekedni, és pedig Szolnokról reggeli 5 órakor elinduló 411. sz. és Hatvanból délutáni 5 óra 24 perczkor elinduló 412. sz. vegyes vonat.

— A nyiregyházi takarékpénztár 28 forint osztalékot ad ez évben.

— Karczagon a „Központi Temetkezési segély-egylet“ jan. 14-én tartotta évi rendszeres gyűlését. Ez önszegélyző-egyletet, a tagok nagyon szerény befizetése mellett, ma már 7146 frt 35 kr tőkével rendelkezik, hogy annak kamataiból fedezze — vagy legalább pótolja az elhalt tagok temetkezési költségeit. Ez egylet az 1871-ik évben alakult.

267^{dik} ÁRJEGYZÉKE

az „István“ gőzmalom készítményeinek.

Késspénz fizetés mellett. Árak osztrák értékben, költségmentesen Debreczenben kötelezettség nélkül.

100 gnyen zsákkal. 100 kilogramm zsákkal.

A. Asztali dara nagyszemű	27 frt 40 kr.
„ szinte szinte 30 kilos zacskóval	27 „ 70 „
B. szinte apró szemű	27 „ 40 „
„ szinte szinte 30 kilos zacskóval	27 „ 70 „
C. Dara középszerű	25 „ 60 „
„ szinte 30 kilos zacskóval	25 „ 90 „
0. Királyliszt	27 „ 40 „
1. Lángliszt	26 „ 40 „
2. Montliszt	25 „ 40 „
3. Zsemlyeliszt különös	24 „ 40 „
4. „ „	23 „ 40 „
5. Fehérkenyérliszt 1-ső rendű	22 „ 40 „
6. „ szinte 2-od rendű	21 „ — „
7. Közép kenyérliszt 1-ső rendű	20 „ — „
8. „ szinte 2-od rendű	18 „ — „
8 ¹ / ₂ Barnakenyérliszt 1-ső rendű	15 „ 60 „
9. Barnakenyérliszt 2-od rendű	13 „ 20 „

10. Lábliszt, - - - - -	— „ — „
11. Finom-korpa - - zsákkal	4 „ 40 „
„ „ „ „ zsáknélkül	3 „ 80 „
12. Durva-korpa - - - - -	4 „ — „
„ „ „ „ „ zsák nélkül	3 „ 40 „
R. I. Rozsliszt 1-ső rendű	18 „ — „
R. II. Rozsliszt 2-od rendű	17 „ — „
R. III. Rozsliszt 3-ad rendű	14 „ 40 „
R. IV. Rozskorpa zsákkal	4 „ 40 „
„ „ „ „ „ zsák nélkül	3 „ 80 „
A. K. Árpakása 00. - - - - -	34 „ — „
„ szinte 0. - - - - -	30 „ — „
„ szinte 1. - - - - -	23 „ — „
„ szinte 2. - - - - -	18 „ — „
„ szinte 3. - - - - -	15 „ — „
„ Árpakása 5. - - - - -	23 „ — „
A. Árpaliszt 6. - - - - -	— „ — „

Debreczen, 1877. márczius. 1.

Simaórlés 1 frt
Darálás 50 kr
 100 kilogrammonként.

Ezen füzet megjelent márczius 4-én.

Tartalom. Miként csinálják az államokat! — Debreczen város iparos és kereskedelmi multja, jelene és jövője. III. Debreczen város érdemes előjárói. — A kiegyezés több oldalról tekintve. — **Tárca:** Az angol és néger nő szerelme IV. — Kossuth Lajos házatája. — Hires emberek életregényei. II. Händel és Jenny. — Hogy áll a nagy világ? — Színház és Irodalom. — Körültekintés a hazában. — Mit csinálnak Debreczenben? — Egyveleg. — Gazdasági jegyzetek.

É R T E S I T Ő.

EPILEPSIE

(nehézkór) levél útján gyógyíttatik dr. **KILLISCH**, különleges orvos által Neustadtban, Drezda mellett (Szászországban.) Már **8000-nél** többen sikerrel gyógykezeltettek. (31)

Legujabb, a zenész tekintélyektől kitünőnek elismert olasz hangszer:

OCARINA

OCARINA

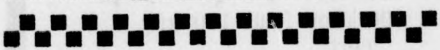
melyen az is, a ki a zenéhez nem ért, néhány órai gyakorlás után, a legszebb darabokat tudja eljátszani. Az **Ocarinat** zengzetes kellemes hangja a legkedveltebb szalon hangszerré teszi; ezt **mesés jutányos áron** mindenki megveheti, s így azzal magának kellemes időtöltést szerezhet. — Árak a bevezetéssel **együtt:**

I	II	III	IV	V	VI	VII. száma
1 frt,	1 frt 50,	2 frt,	2 frt 50,	3 frt 40,	4 frt 40,	5 frt 40 kr.

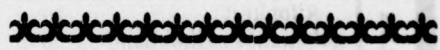
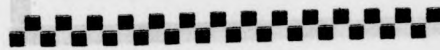
A IV s V-ik számú zongora kíséretéhez van hangolva. Kapható, mint egyedüli raktárban:

Blau et Kann, Wien, 1., Babenbergerstrasse 1.

Utánvétellel küldetik. — Az eladók rabatot kapnak. 4—7

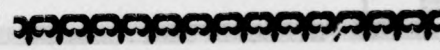

Cui	A fogfájást	Trau
fidas	rögtön megszünteti a Feytona!	schau
vide!	Kapható Debreczenben dr. Rothschnek E. gyógy- szertárában.	wem! 8

Gummi és halhólyag
(Cotton)
tuczetjét 2—6 frtért, direct küldi
utánvétellel 12

J. N. Schmeidler
Gummi-gyára, Bécs, VII. Stiftgasse 20.

Az „Union-bank“

nyilvános engedélyezett

közraktára.

„Union-bank“ állomás a bécsi összekötő-vaspályánál.

Áruraktárak, szesz-reservoirok, földalatti helyiségek olaj, bor stb. számára. Cs. k. fővármivatali expositura, transitó-kabinok, nyilván. mázsáló- és mérő-intézet stb.

Berakodások egyenkénti díjjegyzéke.

100 kilonkint és hetenkint.

Gyapot	2 $\frac{1}{2}$ kr.	szárított gyümölcs	3 kr.
„ fonal	3 $\frac{1}{2}$ „	gyöngyház	4 „
bádóg	2 „	szárított répa	3 „
gyarmati és fűszerárak	3 „	rizs	3 „
kávé	3 „	hinár	2 „
vas, nyers és rudas	1 $\frac{1}{4}$ „	gyapju bálókban préselve	2 $\frac{1}{2}$ „
nyers bőrök	3 $\frac{1}{2}$ „	gyapju bál. nem prés.	3 „
len- és kender	3 „	keményítő	2 „
gabona, liszt, hüvelyesek,		czukor	2 $\frac{1}{2}$ „
repcze	1 „		
bőr	3 $\frac{1}{2}$ „		
gubacs és valonea	2 „		
mezőgazd. gépek	3 $\frac{1}{2}$ „		
kézműárak	6 „		
olaj	3 „		

Szesz,

a reservoirban hektolite- 9 kr.
renkint és
hordóban havonkint 6 kr

Szabadban heverő áru 100 kilonkint s hetenkint $\frac{1}{2}$ kr

Az áruk odavitele és szétszállítása a város minden irányában a legolcsóbban eszközöltetik.

Kezelési díjak.

Ki- és berakodásért, és mázsá-	a vámolás eszközléseért gyar-
lásért csomagolt árunál 100 ki-	matáruknál
lonkint	1—100 kilo után
8 kr.	25 kr.
csomagolatlan árunál 100	100—600 „ „
kilonkint	45 „
12 „	600 kilon felül 100 ki-
gabonánál zsákokban	loért
6 „	6 „
„ zsák nélkül	kézműárunknál
7 „	50 „

Biztosítási díj 100 frt biztosított érték után egy hónapra 4 $\frac{1}{2}$ kr.

Biztosítási díj átalányban legalább 3 óra 4% évenkint.

Olajat és zsiradékot, bort és szeszt kívánatra az államvaspálya udvarán levő raktárunkba ugyane feltételek mellett raktározunk.

Tömeges berakodásoknál megfelelő leengedés

UNION-BANK

Bécsben.

6—6